

AZ EURÓPAI UNIÓBAN MEGINDÍTOTT HATÁROKON ÁTLÉPŐ FIZETÉSKÉPTELENSÉGI ELJÁRÁS TÍPUSAI

A határokon átnyúló fizetéseképtelenségek kezelése szükségszerűen megköveteli a nemzeti jogok közelítését és a gátló tényezők fokozatos lebontását. Az európai szabályozás e jogterületen is elébe ment a nemzeti jogalkotásnak. A fizetéseképtelenségi eljárásról szóló közösségi jogforrás megalkotása egyfelől kifejezésre jutatta, hogy a kölcsönös bizalomból táplálkozó megegyezés, az érdekek összehangolása ma már inkább *szükségszerű követelmény* és nem lehetőség. Másfelől, hogy a határokon átlépő fizetéseképtelenségi eljárások hatékonyságának és eredményességének záloga az *egységes eljárás* lehet. Ezzel összhangban az európai fizetéseképtelenségi eljárásjogi rendelkezések valódi kompromisszumon érlelt normák, amelyek védőbástyaként magasodnak, tudomásul véve a nemzeti érdekek sokféleségéből eredő szabályozási autonómiához való ragaszkodást.

1. Az egyes eljárásokról általában

A közösségi jogforrás¹ a határokon átlépő fizetéseképtelenségi eljárás két fő típusát hívta életre: a főeljárást [EuFkR. 3. cikk (1) bek.] és a területi eljárásokat. A területi eljárásokat további két típusra tagolja, így megkülönbözteti a másodlagos eljárást [EuFkR. 3. cikk (2) és (3) bek.] és a partikuláris eljárást [EuFkR. 3. cikk (2) és (4) bek.].

A *főeljárás* az adós Európai Unió területén lévő teljes vagyonaára kiterjedő egyetemes hatállyal felruházott fizetéseképtelenségi eljárás [EuFkR. preambulum (12) pont], amelynek megindítására azon tagállam bíróságai nyernek joghatóságot, ahol az adósnak a fő érdekeltségeinek középpontja van [EuFkR. preambulum (13) pont]. A Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazásában a főeljárás exkluzivitása érvényesül, mert egy és ugyanazon adós ellen a Közösség területén csakis egyetlen egy főeljárás indítható meg.²

A területi eljárások gyűjtőfogalma valamennyi, a joghatásaiban területileg korlátozott fizetéseképtelenségi eljárást felöleli [EuFkR. 3. cikk (2) bek.]. Ennek megfelelően területi eljárás alatt értendő mind a közösségi jogi

aktus 3. cikk (3) bekezdése szerinti függő területi eljárás (másodlagos eljárás), mind a 3. cikk (4) bekezdésében szabályozott független területi eljárás (partikuláris eljárás). A *másodlagos eljárás* megindítására az adós telephelye [EuFkR. 2. cikk h) pont] szerinti tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal feltéve, hogy a fő érdekeltségek középpontja a Közösség területén található [EuFkR. preambulum (14) pont]. Ennek megfelelően másodlagos eljárás mindazon területi eljárás, amelyet a főeljárás megindítását követően kezdeményeznek. Ez a típusú eljárás a megindítása szerinti tagállam területén lévő vagyona korlátozódik [EuFkR. 3. cikk (2) és (3) bek.] és a főeljárás joghatásainak felfüggesztésére vezet [EuFkR. 17. cikk (1) bek., 18. cikk (2) bek.].

A 3. cikk (2) és (4) bekezdései alapján szabályozott független³ területi eljárás, a *partikuláris eljárás* joghatásaiban ugyan megegyezik a másodlagos eljárással, azonban az alapvető különbség e két eljárástípus között az, hogy míg a másodlagos eljárást a főeljárást követően, addig a partikuláris eljárást a főeljárás előtt, vagy anélkül indítják meg.⁴ A Fizetéseképtelenségi rendelet a partikuláris eljárások számát a lehető legkisebb mértékre kívánja szorítani [EuFkR. preambulum (17) pont] és a főeljárás megindítását követően előíranyozza ennek az eljárástípusnak a másodlagos eljárásá történő átalakítását [EuFkR. 36. és 37. cikk].

A közösségi jogforrás magyar fordítása a tanulmány által partikuláris jelzővel illetett területi eljárást pusztán a 3. cikk (2) bekezdésében foglaltakra hivatkozással területi eljárásként jelöli meg, míg a magyar bírói gyakorlat⁵ ezt az eljárástípust "elsődleges területi eljárás"-nak nevezi. Véleményem szerint árnyaltabb, és egyúttal egyértelműbben utal a dolgozatban alkalmazott "partikuláris" jelző használata a Fizetéseképtelenségi rendeletben szabályozott eljárások közötti különbségtétel szükségességére. Az "elsődleges" jelző félrevezető, különös figyelemmel arra, hogy a közösségi jogforrás szabályozási koncepciójában az elsődlegesség a főeljárás által kisajátított jelző, másfelől a partikuláris eljárás nem a másodlagos eljáráshoz, hanem a főeljáráshoz mérten nyer csupán inkább időbeli elsőbbséget, mint elsődlegességet. A "partikuláris" szó latin eredetű, amely az egyetemesell ellentétben, részleges, szűkkörű, helyi érdeket vagy szempontot juttat kifejezésre⁶, így egyértelműen kifejezi a független területi eljárás sajátosságait, és ismérveit. E megfontolások miatt alkalmazza a tanulmány az alábbiakban a független területi eljárás megnevezésére a "partikuláris eljárás" kifejezést.

2. A főeljárás

A főeljárás általában egyetemes hatályú fizetéseképtelenségi eljárás, amely az adós Közösség területén lévő teljes vagyonát felöleli függetlenül attól, hogy az egyes vagyontárgyak az eljárás megindításának időpontjában a főeljárás szerinti állam vagy más tagállam területén vannak. A főeljárás a lex fori concursus szerint közösségszerte érvényesíti joghatásait [EuFkR. 16. és 17. cikk]. A tagállamok nemzeti fizetéseképtelenségi anyagi- és eljárási jogi szabályaiból kitűnő jelentős eltérések, valamint különböző jogpolitikai megfontolások azonban a főeljárás joghatásai kiterjesztésének korlátozását indokolják [EuFkR. preambulum (19) pont], ennél fogva a főeljárás univerzalizációja megtörik. Ilyenfajta korlátozásként foghatók fel a másodlagos, illetve a partikuláris eljárás megindításának lehetőségei⁷, valamint a közösségi jogforrás 5-15. cikkeiben deklarált különleges szabályok, mint kivételek.

A főeljárás az adós megmentését célzó eljárásként, illetve felszámolási eljárásként egyaránt megindítható [vö. EuFkR. "A" és "B" melléklete], az eljárás kezdeményezők körét pedig annak a tagállamnak a nemzeti joga jelöli ki, amelyben az adós fő érdekeltségeinek középpontja van [lex fori concursus generalis EuFkR. 4. cikk].

2. 1. A fő érdekeltségek középpontja⁸

A Fizetéseképtelenségi rendelet 3. cikk (1) bekezdése értelmében annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal a főeljárás megindítására, ahol az adós fő érdekeltségeinek középpontja van. A fő érdekeltségek középpontjának fogalmát a közösségi jogforrás 3. cikk (1) bekezdése nem határozza meg, hanem a preambulum (13) pontja utal néhány kulcsfontosságú ismételre, ezért némi értelmezési játéktérter enged.⁹ Ennek megfelelően az a hely irányadó a főeljárás megindítását megalapozó joghatósági ok megállapítására, ahol az *adós érdekeltségeinek kezelését rendszeresen és ennek megfelelően harmadik személyek részéről megállapíthatóan végzi*. Fizetéseképtelenség esetén ugyanis meghatározott vesztély forog fenn, emiatt lényeges, hogy a joghatóság olyan helyhez kötődjön, amelyet az adós potenciális hitelezői ismernek, és ennek folytán a jogi kockázatukat mérlegelhetik.¹⁰ Társaság és jogi személy esetében a közösségi jogforrás ezen túlmenően a 3. cikk (1) bekezdés 2. mondatában megdönthető vélelmet állít fel, amely értelmében a fő érdekeltségek középpontja a létesítő okirat szerinti székhely. A jogirodalomban uralkodó vélemény szerint csak egy fő érdekeltségi középponttal rendelkezhet az adós.¹¹

Az adós fő érdekeltségeinek középpontjához való kapcsolódás olyan jellegű kritérium megállapítását kívánja meg, amelyet az adós hitelezői megis-

merhetnek és megítélhetnek. Az adós potenciális hitelezői a fizetéseképtenség természetes kísérőjelenségeként feltűnő veszélyt csak akkor képesek mérlegelni, illetve kiszámítani, ha már az adós krízise előtt tudják, hol indul az adós vagyona fizetéseképtenségi eljárás és arra melyik anyagi fizetéseképtenségi jog az alkalmazandó.¹² A hitelezői érdekek védelmében, kockázatuk korlátozására a közösségi jogforrás az adós fő érdekeltiségei középpontjaként jelölte ki azt a helyet, ahol az adós az érdekeltiségeinek kezelését rendszeresen végzi és ez harmadik személyek részéről megállapítható [EuFkR. preambulum (13) pont]. A fő érdekeltiségek középpontjának megfelel tehát mindazon hely, ahol az adós nyilvánvalóan és ezáltal harmadik személyek számára is felismerhetően folytatja az érdekeinek a kezelését¹³ és ahol ennek folytán az adós vagyonának jelentős része és a hitelezőinek többsége is fellelhető.¹⁴

2. 2. A vélelem

A főeljárást annak a tagállamnak a bíróságai indíthatják meg, ahol az adósnak fő érdekeltiségi középpontja van. Társaságok és jogi személyek esetében a közösségi jogforrás megdönthető vélelmet állít fel, így ellenkező bizonyításig a létesítő okirat szerinti székhelyet kell a fő érdekeltiségek középpontjának tekinteni [EuFkR. 3. cikk (1) bekezdés 2. mondat]. A Fizetéseképtenségi rendelet az adós fő érdekeltiségeinek középpontját olyan helyként írja le, ahol az adós érdekeltiségeinek kezelését rendszeresen végzi, és ez harmadik személyek részéről megállapítható [EuFkR. preambulum (13) pont]. Kétséges azonban, hogy a létesítő okirat szerinti székhely ezt a követelményt valóban minden esetben teljesíti.¹⁵

A közösségi jogforrás vélelméből emiatt csak izolált vizsgálódás esetén olvasható ki a nemzetközi társasági jog bejegyzési elvéhez való igazodás.¹⁶ A preambulum (13) pontjába foglalt követelmények inkább az adós *valóságos* vagyonkezelése és érdekeltiségei *tényleges* igazgatása helyére utalnak, ahol a szervezet vezetésének alapvető döntései kívülről is megállapíthatóan, az állandó ügyvezetési aktusokban nyilvánulnak meg.¹⁷ Ennyiben a Fizetéseképtenségi rendelet a székhely-elvet követi.¹⁸ A társaságok és a jogi személyek elleni fizetéseképtenségi eljárás megindítására vonatkozó joghatósági szabályok a fentiekkel összhangban oly módon értelmezhetőek, hogy annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal az eljárásra, amelyben a társaság, illetve a jogi személy *tényleges* vagyonkezelési, igazgatási székhelye van [EuFkR. 3. cikk (1) bekezdés 1. mondat]. Ellenkező bizonyításig vélelmezni kell, hogy ez a hely valójában a létesítő okirat szerinti vagyonkezelési székhely.¹⁹

A közösségi jogi aktus megfogalmazása annyiban egyértelműnek

tekinthető, hogy egyedül egyetlen egy állam bíróságainak teremt joghatóságot, ennek megfelelően alternatív joghatósági okokat a közösségi jogi aktus nem alapít.²⁰

2. 3. Vélelem és bizonyítás

Az eljárásjogi irodalom e megdönthető vélelemmel összefüggésben különösen a bizonyításra vonatkozó kérdések özönét zúdította a jogalkalmazókra. A fizetéseképtelenségi bíróság a főeljárás megindítását megalapozó joghatósági okot hivatalból köteles vizsgálni.²¹ A joghatóság hivatalból eredő vizsgálati kötelezettsége ennél fogva szükségszerűen felöleli az érdekeltségi középpont felkutatásának kötelezettségét is.

A fenti összefüggések miatt a Fizetéseképtelenségi rendelet 3. cikk (1) bekezdés 2. mondata alapján felállított megdönthető vélelem némi zavart okoz.²² A jogforrási vélelem nyomán felmerülő talán legfontosabb eljárásjogi kérdés az, hogy az ellenkező bizonyítása kit terhelő kötelezettség, avagy kit illető jogosultság.

2. 3. 1. Vélelem és a hivatalból bizonyítás

A főeljárást megalapozó joghatósági ok vizsgálata körében szükségképpen megállapítást nyer a fő érdekeltségek középpontjának helye. A fizetéseképtelenségi bíróság joghatóságának vizsgálatára hivatalból köteles, amely során megdőlhet a közösségi jogforrásból eredő vélelem. A hivatalból elvégzett vizsgálódás módjára nézve a közösségi jogforrás bizonyos játékteret enged a tagállamoknak. A nemzeti jog kétféle úton járhat: vagy a nyomozati elvet érvényesíti, vagy az érintett feleket kötelezi a bíróság joghatóság megállapításához szükséges tények és bizonyítékok szolgáltatására.²³

A vélelem megdöntésének lehetősége a német jogirodalom egyes szerzői szerint feloldja a fő érdekeltségek középpontja vizsgálatának hivatalból eredő kötelezettségét, mert a vélelem a bíróságok tehermentesítését szolgálja. A bíróság a 3. cikk (1) bekezdés 2. mondata alapján abból indul ki, hogy mindaddig, amíg bizonyítást nem nyer az ellenkezője, a fizetéseképtelen társaság fő érdekeltségeinek középpontja a létesítő okiratba foglalt székhely.²⁴

A többség ezzel szemben egyértelműen azt hangsúlyozza, hogy a közösségi jogforrásból eredő vélelem a bírót nem menti fel azon kötelezettsége alól, hogy az adós fő érdekeltségei középpontjának megfelelő hely hollétét hivatalból felderítse, illetve kutassa (nyomozati elv).²⁵

A bíróság hivatalból eredő vizsgálati kötelezettsége azonban nem korlátlan. A Fizetéseképtelenségi rendelet vélelmi szabálya kizárólag azokban az

esetekben érvényesül, amikor az eljáró bíróságban megalapozott *kétely merül fel*²⁶ arra vonatkozóan, hogy a létesítő okirat szerinti székhely és a fő érdekeltségek középpontja ugyanazon a helyen van. Alapos kétely felmerülése esetén a bíróság az őt (is) terhelő bizonyítási kötelezettség teljesítése érdekében a kérelem előterjesztőjét további bizonyítékok előterjesztésére hívhatja fel.²⁷

Amennyiben az eljárás megindítása iránti kérelmet a létesítő okirat szerinti székhely államában terjesztették elő – és semmi nem támasztja alá a létesítő okirat szerinti székhely és az érdekeltségek kezelése tényleges helyének egymástól való elkülönülését –, akkor a bíróság a létesítő okirat szerinti székhely és a COMI azonosságának vétele alapján megállapítja a joghatóságát. Ha tehát sem az adós, sem az eljárás egyéb résztvevőinek előadásából, sem a médiából, illetve egyéb iratokkal alátámasztható körülményekből, adatokból nem származik olyan bizonyíték, amely a 3. cikk (1) bekezdés 2. mondatának helytállóságát megdöntené, úgy a bíróság további kutakodásra nem köteles. Ha pedig a létesítő okirat szerinti székhelytől eltérő tagállam bíróságánál kezdeményezik az eljárást, úgy egyébként is olyan körülmények forognak fenn, amelyek a bíróság joghatóságának alapos vizsgálatára ösztönöznek.²⁸

2. 3. 2. Vélelem és a felek bizonyítási kötelezettsége

Jogforrásból eredő, illetve levezethető²⁹ kötelezettség alól csakis jogszabályi rendelkezés adhat felmentést. A Fizetéseképtelenségi rendelet vélelmi szabálya véleményem szerint nem minősül ilyen kivételes rendelkezésnek, ezért téves összemérni a vélelemből fakadó lehetőséget a jogforrásból eredeztethető kötelezettséggel. A határokon átlépő fizetéseképtelenségi ügyekben véleményem szerint e vélelem inkább kiegészít, mintsem kiolt. Olyan értelemben fogható fel a bíróság “tehermentesítéseként”, hogy lehetővé teszi a felek számára a bizonyítás terén való aktív közreműködést, amely segíti a bíróságot az őt is terhelő vizsgálati kötelezettség teljesítésében.³⁰

Csődeljárásunk tekintetében a Cstv. 8. § (2) bekezdése kimerítő felsorolásban nevesíti a csódkérelem mellékleteit. Amennyiben a csódkérelem nem tesz eleget a csődjogi kódexben elvárt adatközlésnek, akkor a bíróság hiánypótlásra hívja fel az adós vezetőjét. Ennek eredménytelensége a csődeljárás megszüntetésének eljárásjogi következményével jár [Cstv. 8. § (3) bek., 10. § (1) bek. b) pont]. Hiányosságai miatt már a Fizetéseképtelenségi rendelet hatálybalépését megelőzően komoly kritika érte a csódkérelem tartalmi elemeiről rendelkező taxatív felsorolást, mert az olyan, a törvény egyéb rendelkezéseiből következően, szükség iratok meg-

jelölését nem tartalmazza, amelyek nélkül a csődeljárást lefolytatni nem lehet.³¹

A felszámolási eljárás megindítására irányuló kérelem kellékeit a törvény külön nevesíti az adós, illetve a hitelező vonatkozásában. Az adós által kezdeményezett eljárás esetén a csődkérelem tartalmára vonatkozó rendelkezések megfelelően irányadóak [Cstv. 23. § (1) bek., 8. § (1) és (2) bek.], míg a hitelező felszámolási kérelmének kellékeiről a csődkódex külön rendelkezik oly módon, hogy kifejezetten deklarálja a hitelező bizonyítási kötelezettségét [Cstv. 24. § (1) bek.]. Amennyiben a felszámolási kérelem nem felel meg a törvényi rendelkezéseknek, úgy azt a bíróság érdemi vizsgálat nélkül elutasítja [Cstv. 25. § (1) bek.].

A nemzeti fizetéseképtelenségi eljárásaink kezdeményezésére irányuló kérelemnek a Cstv.-ben meghatározott követelményeknek túl eleget kell tennie a polgári perjogi kódex megfelelő alkalmazása folytán a Pp. 121. §-ában foglaltaknak is [Cstv. 6. § (3) bek.]. A Pp. 121. §-a azonban nem nevesíti a határokon átlépő fizetéseképtelenségi ügyekben irányadó joghatósági okokat megalapozó releváns körülményeket. Még a joggyakorlat sem tekinti a hitelezői felszámolási kérelem kötelező kellékeinek az adós azon adatait, amelyek az adós beazonosításához, a bíróság illetékességének megállapításához szükségesek, hanem azok felderítését és bejelentését csupán ajánlottak minősítik az eljárás gyorsítása érdekében.³²

A fenti jogszabályhelyek pontosítása véleményem szerint elodázhatatlan tekintettel arra, hogy a közösségi jogi aktus a határokon átlépő fizetéseképtelenségi ügyekben európai joghatósági rendszert állított fel, amely az eljáró bíróság hivatalból eredő vizsgálati kötelezettségét vonta maga után. Az eljárás kezdeményezésére irányuló kérelem kötelező tartalmi elemei meghatározásának átgondolása nem pusztán a felek érdekeit szolgálja, hanem érdemi segítséget ad az eljáró bíróságnak abban, hogy a közösségi jogalkotó által elvárt hivatalbóli vizsgálati kötelezettségének eleget tegyen. Amennyiben a nemzeti csődjogi kódex az eljárást kezdeményező kérelem kötelező tartalmi elemeként nevesíti a bíróság joghatóságára vonatkozó nyilatkozatot³³, tény- és adatközlést, úgy már az eljárás kezdeti szakaszában – akkor tehát, amikor a kérelemről az ellenérdekű fél még nem szerzett tudomást – akár a hiánypótlás eredményeként becsatolt bizonyítékokból érdemi információk állhatnak a bíróság rendelkezésére. Ha pedig a hivatalból eredő vizsgálati kötelezettség teljesítése során az adott társaságról, illetve jogi személyről vezetett nyilvántartásokból szerzett információk tükrében³⁴ a bíróságban nyomós kétely támad az eljárást kezdeményező által közölt adatok tekintetében, úgy az személyes meghallgatás során is tisztázható lenne.³⁵

Nemzeti fizetéseképtelenségi eljárásaink polgári nemperes eljárások,

amelyek mind a bíróság, mind pedig az eljárásban részvételre jogosult más személyek által sajátos (a polgári perre előírtaknál általában egyszerűbb) eljárási formában végzett, törvényileg meghatározott, egymást követő cselekményeiből állnak.³⁶ Véleményem szerint a fenti definíció alapján is megállapítható, hogy az eljáró bíróság vizsgálati kötelezettsége a Fizetéseképtelenségi rendelet 3. cikk (1) bekezdés 2. mondata alapján *korlátozott*. Az „ellenkező bizonyítás” kifejezése használata egyértelműen arra utal, hogy a vélelem megdöntéséhez az adós, illetve a hitelező aktivitása szükséges. A 3. cikk (1) bekezdés 2. mondata a vélelem megdöntéséig az érdekeltségek tényleges igazgatásának helyén lévő bíróságnak megtiltja joghatóságának kinyilvánítását.³⁷

2.3.2.1. A hitelező kérelme

Ha a hitelező az adós létesítő okirat szerinti székhelyén kezdeményezi az eljárást, akkor a kérelemben meg kell jelölnie és – ha nincs helye a Pp. 163. § (3) bekezdésében foglaltak alkalmazásának – bizonyítania kell, hogy az adós az eljárás kérelmezése szerinti helyen rendelkezik a létesítő okirata szerinti székhellyel. Vélelem esetén a bizonyítási teher átfordul. Ennek eljárásjogi következménye abban nyilvánul meg, hogy a tényállás valótlanságának bebizonyítása az ellenérdekű félre hárul.

Ha a hitelező az eljárást a COMI helyén indítja meg, akkor a bíróságnak fel kell hívnia őt a joghatóságot megalapozó tények előadására és bizonyítására. Ebben az esetben a hitelezőnek arra kell hivatkoznia, és azt kell bizonyítania, hogy az adós fő érdekeltségeinek középpontja nem a létesítő okirat szerinti székhelyen, hanem a kérelem előterjesztésének helyén van.

A hitelező számára a Fizetéseképtelenségi rendelet 3. cikk (1) bekezdés 2. mondata voltaképpen akkor jelent kedvezményt, ha az eljárás megindítását célzó kérelmét az adós létesítő okirat szerinti székhelyén terjeszti elő. Ebben az esetben ugyanis nem kell azt bizonyítania, hogy az eljárás kezdeményezésének helyén van az adós fő érdekeltségeinek középpontja is. Ha azonban a kérelmet az adós érdekeltségeinek tényleges igazgatási helyén terjeszti elő, úgy a Fizetéseképtelenségi rendelet 3. cikk (1) bekezdés 2. mondata alapján állítási- és bizonyítási kötelezettség terheli.

Amennyiben a hitelező Magyarországon, mint az adós létesítő okirat szerinti székhelyén kezdeményezi a felszámolási eljárást, akkor a bíróság a kérelem egy példányának megküldésével haladéktalanul értesíti az adóst [Cstv. 24. § (2) bek.], az adós pedig az értesítés kézhezvételétől számított 8 napon belül nyilatkozni köteles [Cstv. 24. § (3) bek.]. Ebben a konstellációban megállapítható, hogy az adós az eljárás kezdeti stádiumában

eljárásjogi lehetőséget nyer a Fizetésképtelenségi rendelet 3. cikk (1) bekezdés 2. mondatában foglalt vélelem megdöntésére.

2.3.2.2. Az adós kérelme

Az adós létesítő okirat szerinti székhelyen előterjesztett kérelme esetén a Fizetésképtelenségi rendelet 3. cikk (1) bekezdés 2. mondatában foglalt vélelem felmenti az adóst annak bizonyítási kötelezettsége alól, hogy ott is van a fő érdekeltségeinek középpontja. Ha azonban az érdekeltségei tényleges igazgatásának helyén kezdeményezi az eljárást, úgy az adóst állítási- és bizonyítási kötelezettség terheli.

Amennyiben az adós Magyarországon, mint a létesítő okirat szerinti székhelyén kezdeményezi a csődeljárást, úgy a hitelező ennek ellenkezőjét az eljárás későbbi szakaszában, legkorábban a fizetési haladék megszerzéséhez szükséges tárgyaláson folytatott tudakozódása esetén tudja bizonyítani. Az adósnak az eljárást kezdeményező kérelmet csakis a bíróságon kell előterjesztenie, azzal egyidejűleg a fizetési haladékról szóló tárgyalás meghívóját küldi meg a hitelezőinek. E meghívó mellékletei között pedig a törvény nem követeli meg az eljárás megindítására vonatkozó kérelem csatolását [Cstv. 9. § (1) bek., 8. § (2) bek.]. Ha tehát az adós a létesítő okirat szerinti székhelyén kéri a csődeljárás megindítását, akkor a hitelező legkorábban a csődeljárás kezdő időpontjától számított 30 napon belül kerül abba helyzetbe, hogy a közösségi jogforrásból eredő vélelem ellenkezőjét bizonyítsa.

Az adós által kezdeményezett felszámolási eljárás esetén a csődjogi törvény külön határidőt nem szab a hitelezők értesítésére. A Cstv. csakis a felszámolást elrendelő végzés meghozatalára nyitva álló 60 napos határidőt írja elő [Cstv. 27. § (1) bek.]. A törvény rendelkezéseinek egybevetéséből megállapítható, hogy a hitelezők legkorábban akkor értesülnek az adós kérelmében foglaltakról, ha azt a bíróság érdemi vizsgálat nélkül nem utasította el, továbbá az értesülés időpontja a törvény által kijelölt időtartamon belül a bírói gyakorlat függvényében alakul. Ennélfogva véleményem szerint megállapítható, hogy mind a csődeljárás, mind pedig a felszámolási eljárás során sérül a joghatóság megállapításával szemben támasztott azon követelmény, hogy azt az eljárás lehető legkorábbi szakaszában, egyértelműen és a közösségi bizalom elvéből fakadóan helyesen kell megállapítani.

A fentiek miatt véleményem szerint megoldást a *bíróság hivatalból* eredő vizsgálati kötelezettsége jelent, amely már akkor teljesítendő, ha a bíróságban a *legcsekélyebb kételye is* felmerül az érdekeltségek középpontja tekintetében.³⁸ Ennek során – a feleket – az adóst a 3. cikk (1) bekezdés 2. mondatának vélelme adta kedvezményrel szemben *előadásra, illetve*

bizonyításra bízható fel a bíróság. A közösségi jogalkotó aligha akarta azt, hogy maga a bíróság bizonyítsa be a vélelem ellenkezőjét a kérelem előterjesztőjének.³⁹

2.3.3. Joghatóság vizsgálata, vélelem és bizonyítás a magyar szabályozás tükrében

2.3.3.1. Eljárásjogi visszasságok

Ha az adós működése nem mutat fel más államokkal kapcsolódási pontot, úgy ez a nemzethatárokon belüli piaci tényállás a nemzeti szabályozás keretei között marad. Ebben az esetben a fizetéseképtelenségi kérelem tárgyában eljáró bíróság a Cstv. szerinti illetékességét vizsgálja.⁴⁰

A fizetéseképtelenségi eljárás kérelemre induló eljárás [Cstv. 7. § (1) bek. és 22. § (1) bek. b) pont vö. Cstv. 22. § (1) bek. c) és d) pont]. A Cstv. sem a csődeljárás, sem pedig a felszámolási eljárás kezdeményezése esetén nem nevesíti az eljárás megindítására irányuló kérelemnek sem kötelező, sem pedig eshetőleges tartalmi elemeként az adós külföldi kötődésére vonatkozó nyilatkozattételt és az annak bizonyítására alkalmas okiratokat, ennél fogva nem is követeli meg ezeknek a csatolását [Cstv. 8. § (1), (2) bek., 23. § (1) bek., 24. § (1) bek.]. Ebből következően, ha az eljárás kezdeményezője nem hivatkozik külföldi kötődésre,⁴¹ úgy – tételes jogszabályi rendelkezés hiányában – az eljáró bíróság az illetékességét vizsgálja.

A fizetéseképtelenségi ügyben irányadó illetékességi szabályokat az érintett tagállam nemzeti joga határozza meg [EuFkR. preambulum (15) pont utolsó mondat vö. Cstv. 6. § (1) és (2) bek.]. A Cstv. az illetékesség vizsgálatára külön rendelkezéseket nem deklarál, ezért erre a Pp. szabályai megfelelően irányadóak [Cstv. 6. § (3) bek., Pp. 43. § (1) bek.].

A Cstv. Fővárosi Bíróság kizárólagos illetékességi szabálya több, tételes jogszabály útján még nem szabályozott, ezért véleményem szerint megoldatlannak tűnő helyzet elé állíthatja az eljáró bíróságot. A követendő eljárás pedig a polgári nemperes eljárások rugalmas és költségkímélő szempontjait háttérbe szorítva a fizetéseképtelenségi eljárás szereplőinek, így különösen a magyar állam érdeksérelmével is járhat.

Ha a megyei bíróság csak az eljárása során észleli az adós külföldi kötődését, akkor az előtte “tisztán” nemzeti eljárásként indult fizetéseképtelenségi eljárást a Pp. megfelelő alkalmazása folytán megszünteti és adott esetben – a határokon átlépő fizetéseképtelenségi ügyekben “szétforgácsolt” kizárólagos illetékességi szabályok miatt – áttészi a Fővárosi Bírósághoz [Cstv. 6. § (3) bek., Pp. 157. § a) pont, 158. § (2) bek., 129. §].⁴² Így az adós külföldi kötődéseiről – akár az adós szándékosan késedelmes előadása, akár

a bíróságban az eljárás során későn felmerült kétely tisztázásának eredményeként – megkésve értesült hitelező csak arról kap tájékoztatást, hogy az eljárás megindítására irányuló kérelme még csak keresi az eljárás lefolytatására kompetenciával bíró fórumot. Véleményem szerint a hatályos eljárásjogi szabályozás hiányosságai már az eljárás megindításának szakaszában aránytalan nehézségeket és indokolatlan késedelmet, drága idővesztést okozhatnak a hitelezőknek. A hitelezőknek már csak azért is nagyobb árat kell fizetnie az igényérvényesítéséért, mert időközben a Fővárosi Bíróság értesülhet arról, hogy ugyanazon adós ellen az Európai Unió más tagállamában már főeljárás indult. A főeljárás megindításáról szóló határozat elismerése pedig általában nem tagadható meg arra hivatkozással, hogy a határozatot hozó másik tagállami bíróság a közösségi szabályok megsértésével helytelenül állapította meg a joghatóságát. Ennélfogva mire révbe érne az eljárás kiderül, hogy zsákutcába futott, mert azt a Fővárosi Bíróságnak érdemi vizsgálat nélkül el kell utasítania [Cstv. 25. § (1) bek. e) pont].

Szerencsésebb esetben megállapítható, hogy az adós rendelkezik Magyarországon telephellyel [EuFkR. 2. cikk h) pont], így a másodlagos eljárás [EuFkR. 3. cikk (2) bek.] kivételesen még megindítható. Telephely hiányában azonban Magyarországon nem indítható fizetéseképtelenségi eljárás.⁴³ Ennek folytán a kezdetben belső jogforrás hatálya alá tartozónak tűnő "tisztán" nemzeti fizetéseképtelenségi eljárás az adós külföldi kötődéséről való kései tudomásszerzés és az ebből eredő eljárásjogi szabálysértések orvoslására szükséges többletidő miatt "csődöt mondhat".

2.3.3.2. *Javaslatok a visszásságok megelőzésére*

A fenti visszásságok megelőzésére véleményem szerint az alábbiak megfontolásra érdemesek.

A joghatóság vizsgálata során véleményem szerint ésszerűen nem követelhető meg a bíróságtól a nyomozati elv érvényesítése különös figyelemmel arra is, hogy a Fizetéseképtelenségi rendelet megdönthető vélelmet állít fel [EuFkR. 3. cikk (1) bek. második mondat]. Ez a vélelem jogforrásból fakadó vélelem, amelyet nem a bíróságnak kell a joghatóság hivatalból eredő vizsgálati kötelezettségének teljesítése során megdöntenie, hanem az eljárásban részt vevő személyeknek. Ellenkező esetben jelentőségét és értelmét veszítené a létesítő okirat szerinti székhely társaság, illetve jogi személy fő érdekeltégeinek középpontjaként való kijelölése. Véleményem szerint a bíróságot, illetve a feleket egyaránt terhelő vizsgálati, illetve bizonyítási kötelezettség szabályait a következőképpen lehetne összeegyeztetni. *A fizetéseképtelenségi bíróságnak a joghatóság fennállására, illetve hiányára előadott tényállítások valóságát csak akkor kellene vizs-*

gálnia, ha azok a köztudomással vagy a bíróság hivatalos tudomásával ellenkeznek, vagy egyébként valószínűtlenek, azaz kétely felmerülése esetén, illetve ha azokat az ellenérdekű fél vitássá teszi [vö. Pp. 43. § (1) első mondat, (2) bek.].

A közösségi jogforrás eltérő típusú fizetésképtelenségi eljárásokat szabályoz és mindegyik esetében különböző joghatósági okokat jelöl ki. Ezért is lenne szükséges, ha a jogalkotó a fizetésképtelenségi eljárás kezdeményezésére irányuló *kérelem kötelező tartalmi elemeként* kifejezetten megkövetelné a megindítani kívánt fizetésképtelenségi eljárást megalapozó joghatósági ok megjelölését⁴⁴, úgy ahogy a Pp. elvárja a keresetlevél kötelező tartalmi elemeként azoknak az adatoknak a közlését, amelyekből a bíróság illetékessége megállapítható [Pp. 121. § (1) bek. d) pont]. Így elkerülhető lenne a kérelem érdemi vizsgálat nélküli elutasítása és az azzal járó idővesztés pusztán a megindítani kívánt eljárás típusának helytelen megnevezése miatt [Cstv. 25. § (1) bek. e) pont vö. 132. § (1) bek.].

Az európai polgári eljárásjog napjainkban a jogharmonizáció szintjéről az egységesítés felé halad. A nemzeti jogokban rejlő centrifugális erők ezért egyre gyengülnek, a különutas megoldások nemkívánatosak, és legtöbbször kevésbé hatékonyak.⁴⁵ Az intellektus megfontolandó. Véleményem szerint a nemzeti jogalkotónak a közösségi jogforrás megoldásait át kellene ültetnie a nemzeti fizetésképtelenségi jogforrásba. Amennyiben *az adós fő érdekelt-seégeinek középpontja lenne a kizárólagos illetékességi ok* [vö. EGInsO 102. cikk 1. §, InsO 3. § (1) bek. 2. mondata], úgy az eljárás kezdeményezőjének már a kérelemben szükségszerűen elő kellene adnia, és fel kellene térképeznie az adós külföldi kapcsolatrendszerét. Ennélfogva a bíróság a joghatóságának vizsgálatára irányuló hivatalból eredő kötelezettségének eleget is tudna tenni, mert ez az elé tárt körülmények gondos mérlegelésében nyilvánulna meg. Ha az adós hallgatása folytán mégis eléri, hogy valamely más tagállamban a magyarországit megelőzően megindul ellene a főeljárás, akkor sem menne veszendőbe a bíróság munkája, mert az általa megismert körülményeket telephelynek [EuFkR. 2. cikk h) pont] minősíthetné, és így Magyarországon megindulhatna a helyi hitelezői érdekeknek megfelelően a főeljárás joghatásait ex nunc hatállyal felfüggesztő másodlagos eljárás.⁴⁶

2.3.3.3. Az adós magatartásától függő vizsgálat

Azokra az eljárási kérdésekre, amelyeket a Cstv. külön nem szabályoz, a Pp. rendelkezései – a polgári nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltérésekkel – megfelelően irányadóak. A Cstv.-ben szabályozott nemperes eljárásokra vonatkozó különleges rendelkezések hiányában felmerül az a kérdés, hogy irányadóak lehetnek-e a fizetésképtelenségi ügyekben is a Pp.

157/A. §-ában, a joghatóság vizsgálatára előírányzott rendelkezések. A hivatkozott jogszabályhely az alperes magatartásának függvényében az eljárás megszüntetésének jogkövetkezményét rendeli alkalmazni, ha az adott ügyben kizárt joghatósági szabály ugyan nem érvényesül, de az eljáró bíróság joghatósága egyetlen joghatósági ok alapján sem állapítható meg.

Az alperes státuszát a Cstv.-ben szabályozott fizetéseképtelenségi eljárásokban az adós társaság, illetve jogi személy foglalja el. A Pp. 157/A. § (1) bekezdés a) pontjában szabályozott alperesi magatartásnak – a fizetéseképtelenségi eljárásokra való megfelelő alkalmazás folytán – az adós hallgatása felel meg, amikor a hitelező felszámolási eljárás megindítása iránti kérelmére nem nyilatkozik. Ebben az esetben a Cstv. vélelmezi a fizetéseképtelenség tényét [Cstv. 24. § (3) bek.]. Előfordulhat, hogy az eljárás megindításáról szóló határozat meghozataláig néma adós a jogorvoslati eljárásban beszédesebb lesz, és érdemben nyilatkozik a külföldi vonatkozásairól. Ennélfogva az adós jelentős idővesztéseget okozhat és elodázhathja az esetleges főeljárás megindításáról szóló döntés meghozatalát és hatályba lépését. Ha az adós magatartásától függne a joghatóság vizsgálata, akkor az eljárás résztvevői ki lennének szolgáltatva az ő szeszélyeinek és érdekeinek. A Pp. 157/A. § (1) bekezdés b) pontjában szabályozott alperesi magatartás fizetéseképtelenségi eljárásokra történő megfelelő alkalmazása során ugyancsak az a következtetés vonható le, hogy csakis az adós joghatósági kifogása esetén nyílna lehetőség arra, hogy az eljáró bíróság a felszámolási eljárás megindításáról szóló határozat meghozatala előtt észlelje a főeljárás megindítását megalapozó joghatósági ok hiányát. A fentiek alapján véleményem szerint megállapítható, hogy *a Pp. joghatóság vizsgálatára vonatkozó előírásai a fizetéseképtelenségi eljárásokra, éppen ezeknek a nemperes eljárásoknak a sajátosságaiból eredően nem alkalmazhatóak.*

2. 4. Az adós fő érdekeltségei középpontjának értelmezése a joggyakorlat tükrében

A főeljárás megindítását megalapozó joghatósági ok fogalmának precíz és kimerítő definíciójával adós a Fizetéseképtelenségi rendelet.⁴⁷ Az adós fő érdekeltségeinek középpontja értelmezése során a tagállamok joggyakorlatában és a jogirodalomban a figyelembe veendő, e körben értékelendő körülmények tekintetében alakultak ki ellentétes álláspontok. E vélemények sokszínűsége elsősorban a konszern fizetéseképtelenségi ügyekben jelent fajsúlyos problémát.⁴⁸

Az ítélkezési gyakorlat a közösségi jogi aktus 3. cikk (1) bekezdésének az értelmezése során két, egymással ellentétben álló nézetet alakított ki. Az uralkodó joggyakorlat a *mind of management* elméletet követi. E felfogás szerint a fő érdekeltségek középpontjának kijelölése során a vállalkozáson

belüli, szubjektív mechanizmusok az irányadók, különösen az, hogy melyik tagállamban bocsátják ki a társaság ügyvezető, irányító döntéseit.⁴⁹ Ezzel szemben a jogirodalomban a többség a *business activity* elméletének képviselője, amely alapján a vállalkozás kifelé irányuló, kívülállók számára objektív módon felismerhető és megállapítható eljárásának az értékelése az irányadó.

A mind of management elmélete a vállalkozás stratégiai döntéseinek meghozatala,⁵⁰ a meghatározott beszerzésekhez jóváhagyását, vagy a vállalkozáson belüli magatartáspolitikai meghatározását,⁵¹ a finanszírozást és pénzügyi ellenőrzést,⁵² a könyvelés, controlling, reklám stb. tevékenységet,⁵³ az igazgatási ügyek bonyolítását⁵⁴ értékeli oly módon, hogy azok megalapozzák a bíróság 3. cikk (1) bekezdés első mondata szerinti joghatóságát.

A business activity elméletének követői ezzel szemben a hitelezők általi⁵⁵ megállapíthatóság fontosságát hangsúlyozzák. A kívülről felismerhető objektív körülmények között tartják számon a vállalkozás tevékenységének realizálását,⁵⁶ az egyes irodahelyiségek fenntartását, a nemzeti jog kikötését és a szerződések megkötését,⁵⁷ az adófelügyelet alá tartozást,⁵⁸ a hitelezőkkel való kapcsolatok kiépítésének helyét.

A business activity elmélete szerint a konszernen belüli döntéshozatali mechanizmusok előtérbe helyezése a forum shopping visszaélésszerű gyakorlására és a fizetéseképtelenségi kérelmek közötti versenyfutásra vezet.⁵⁹ Ezzel szemben a Fizetéseképtelenségi rendelet megfélemlő alkalmazása esetén nem lehetséges a több bíróság közötti választás, mert csak egyetlen egy fő érdekeltégi középponttal rendelkezik a társaság. A forum shopping jelensége ezért csak akkor léphet fel, ha több tagállami bíróság különböző értelmezést követ és ezáltal a kölcsönös bizalom hiánya nyilvánvalóvá válik.

A konszern fizetéseképtelenségi tényállásokban az anyacég székhelyéhez történő egységes kötődés nyomán a leányvállalat jogi önállósága nem marad figyelmen kívül, mert a Fizetéseképtelenségi rendelet 3. cikk (1) bekezdés 1. mondata kifejezetten olyan szabály, amely a tényleges eseményekhez és nem a vállalkozás jogi szerkezetéhez kapcsolódik. Az egységes értelmezés ugyanakkor nem vezet a konszernbe tömörülő társaságok elleni egységes fizetéseképtelenségi eljárásra.

3. A másodlagos eljárás

A Fizetéseképtelenségi rendelet rendszere alapján ideális esetben valamennyi tagállam tekintetében az adós fő érdekeltégeinek középpontjához kötődően egy főeljárást folytatnak le. A közösségi jogforrás az egység és az

univerzalitás gondolatának elsődlegességét hangsúlyozza, mégsem mondhatott le teljes mértékben a másodlagos eljárásokra vonatkozó szabályok megalkotásáról, mert enélkül az európai egységcsőd az egyes tagállamok eltérő fizetéseképtelenségi jogi szabályozása alapján reálisan nem lenne megvalósítható.⁶⁰ Egy külföldi főeljárásban való részvétel a hitelezők számára hátrányokkal is járhat és az adós több államban elhelyezett vagyonának egyetlen egy eljárásban történő egységes kezelése és értékesítése nehézségekbe ütközhet.⁶¹ Ezeknek a körülményeknek a megfontolásából következően a közösségi jogforrás kiegészítő jelleggel előíranyozza, hogy a többi tagállamban található vagyonra kiterjedően, párhuzamosan másodlagos eljárások folytathatóak le.⁶²

A másodlagos eljárásnak különböző *célokat* kell figyelembe vennie. Egyfelől szükséges korrekciót jelent különösen a helyi *hitelezők védelmére*, mert ők az érdekeiket egy külföldi eljárásban, számukra idegen anyagi fizetéseképtelenségi jog alkalmazása mellett, idegen nyelven kényszerülénének érvényesíteni. Másfelől a főeljárás felszámolójának *tehermentesítését* is szolgálja a jelentősebb, az alig átlátható vagyonnal rendelkező adós fizetéseképtelensége esetén. A másodlagos eljárásra vonatkozó szabályok lehetővé teszik azt is, hogy az eljárás *olyan vagyonra is* kiterjedjen, amelyet egyébként a *lex fori concursus generalis* kivételei miatt nem lehetne bevonni az eljárás hatálya alá [vö. EuFkR. 5. és 7. cikk].⁶³ Ennek megfelelően a területileg korlátozott eljárások éket vernek az univerzalitás elvének.⁶⁴

A másodlagos eljárás *védelmi funkciója* abban nyilvánul meg, hogy az adós eljárás államának területén található vagyonára az ott hatályos fizetéseképtelenségi jogforrások az alkalmazandóak [EuFkR. preambulum (11) és (12) pont, 28. és 4. cikk].⁶⁵ A főeljárástól függő területi eljárás ún. *segítségnyújtási* funkciót⁶⁶ is betölt. Ezzel összhangban a főeljárás felszámolója kezdeményezheti a másodlagos eljárás megindítását, ha ez szükségesnek mutatkozik a fizetéseképtelenségi tömeg hatékony kezelése érdekében [EuFkR. preambulum (19) és (25) pont]. E célkitűzés megvalósítása érdekében deklarálja a Fizetéseképtelenségi rendelet az egyes eljárások felszámolóinak szoros együttműködésére vonatkozó szabályokat is. Ez a funkció jeleníti meg különösen a másodlagos eljárás főeljárásnak való alárendeltségét [vö. különösen EuFkR. 33-37. cikk].⁶⁷

3. 1. A másodlagos eljárás megindításának feltételei

A másodlagos eljárás megindításának feltétele egyfelől az, hogy *főeljárás indult* valamely másik tagállamban [EuFkR. 3. cikk (3) bek. első mondat és a 27. cikk első mondata]. Ennek megfelelően a másodlagos eljárás főeljárástól függő területi eljárás. A másodlagos eljárás megindításának

további követelménye az, hogy az adós a főeljárás megindítása szerinti tagállamtól eltérő, *másik tagállamban telephellyel rendelkezzen* [EuFkR. 3. cikk (2) bek.], mert pusztán a vagyon megléte nem elégséges az eljárás megindításához.⁶⁸

A főeljárástól függő területi eljárás megindítását kezdeményező kérelem esetén a bíróságnak azt kell vizsgálnia, hogy:

a másik tagállamban megindított fizetéseképtelenségi eljárás – amelyre tekintettel a másodlagos eljárást kezdeményezik – a közösségi jogforrás 3. és 16. cikkeinek hatálya alá tartozik-e és azt az “A” mellékletben szereplő fizetéseképtelenségi eljárásként jelölték-e meg⁶⁹, továbbá

a főeljárás megindításáról szóló határozatot kibocsátó bíróság a joghatóságát a 3. cikk (1) bekezdésében foglaltakra alapította-e⁷⁰, valamint

a főeljárás megindításáról szóló határozat hatályos-e⁷¹,

fennáll-e a másodlagos eljárás megindítását megalapozó joghatóságok, és

a nemzeti fizetéseképtelenségi jogszabályok alapján fennáll-e az illetékessége [Cstv. 6. § (2) bek.], továbbá

a nemzeti fizetéseképtelenségi kódex alapján megvalósulnak-e az eljárás megindításának feltételei [Cstv. 10. § (3) bek., 25. § (1) bek., 27. § (2) bek.].⁷²

Amennyiben a határozat az eljárás megindításának államában hatályos, a főeljárás megindítására joghatósággal rendelkező bíróság eljárás megindításáról szóló határozatát ipso iure valamennyi tagállamban el kell ismerni [EuFkR. 16. cikk (1) bek.]. Ennek megfelelően az a bíróság, ahol a másodlagos eljárás megindítását kezdeményezik, azt *nem vizsgálhatja*, hogy a főeljárás megindításáról szóló határozatot hozó bíróság a joghatóságát *bélyesen állapította-e meg*. A kölcsönös bizalom elvéből következően *csakis azt vizsgálhatja*, hogy a határozat *hatályos-e*.⁷³

Arra azonban figyelemmel kell lennie az eljárás megindítása végett másodikként megkeresett bíróságnak, hogy az eljárás megindításáról szóló határozatot a magát 3. cikk (1) bekezdése értelmében joghatósággal rendelkezőnek tartó bíróság bocsátotta-e ki. Amennyiben hiányzik a határozatból a joghatóságra vonatkozó utalás⁷⁴, felmerül a kérdés, hogy a másodlagos eljárás megindítása végett megkeresett bíróság az előtte kezdeményezett eljárást megindíthatja-e.

A Fizetéseképtelenségi rendelet erre az esetre kifejezett szabályozást nem

ad. Ennélfogva, ha hiányzik a határozatból a 3. cikk (1) bekezdésén alapulva a bíróság joghatóságának kinyilvánítása, úgy egyéb megengedhetőségi feltételek fennforgása ellenére a másodlagos eljárás megindítása iránti kérelmet el kell utasítani.

Eltérő megítélés alá esik, azonban, ha a külföldi bíróság az eljárás megindításáról szóló határozata lényeges tartalmának közzététele végett intézkedett az adós telephelye szerinti tagállamban [vö. EuFkR. 21. cikk (2) bek.]. Ezzel az eljárásával az eljárás megindítása államának bírósága kifejezésre juttatja, hogy a 3. cikk (1) bekezdése értelmében vett főeljárást kívánt megindítani.

A fenti probléma lehetséges megoldásának tűnik, hogy a "határokon átlépő momentumok"-ról tudomással nem rendelkező tagállami bíróságok minden fizetéseképtelenségi eljárást a 3. cikk (1) bekezdése szerinti főeljárásként indítanak meg. Az a bíróság ugyanis, ahol a másodlagos eljárás megindítása iránti kérelmet előterjesztették, egyedül annak megállapítására szorítkozhat, hogy a főeljárásban kibocsátott határozat hatályos-e illetve, hogy ez a határozat az eljárás megindításának államában joghatásokat vált-e ki [EuFkR. preambulum (22) pont]. Ennélfogva egyéb feltételek fennforgása esetén a másodlagos eljárás megindítását semmi nem akadályozná meg. A főeljárás "exkluzivitása" azzal a következménnyel jár, hogy valamely más tagállam ténylegesen joghatósággal rendelkező bíróságát az ilyenfajta "tartalék határozatok" megakadályozzák abban, hogy a maga részéről főeljárást indítson meg.

A Fizetéseképtelenségi rendelet azonban csak akkor alkalmazandó, ha vagy más tagállamokban rendelkezik az adós vagyonnal, vagy az érintett jogviszonyokat külföldi vonatkozással kötötték meg.⁷⁵ A közösségi jogforrás célja a határokon átlépő fizetéseképtelenségek hatékony szabályozása. Ennek megfelelően, amennyiben a német bíróság a fenti "tartalékhatározatot" kibocsátja, akkor az nem hoz létre semmiféle határokon átlépő joghatást. Ténylegesen egy Németországban megindított főeljárás csak akkor igényelhet európai nemzetközi univerzalitást magának, ha magából az eljárás megindításáról szóló határozatból kitűnik, hogy a bíróság főeljárást akart megindítani. Ezt a bíróság az EGI/O 102. cikk 2. §-a szerint nem pusztán a 3. cikk (1) bekezdésére hivatkozással juttathatja kifejezésre, hanem ezt *megfelelően meg kell indokolnia* az eljárást megindító határozatában. Más tagállamok bíróságai számára egyértelművé kell tenni, hogy milyen körülmények szolgáltak zsinórmértékül a német fizetéseképtelenségi bíróság számára ahhoz, hogy kinyilvánítsa a joghatóságát. Amennyiben hiányzik ez a fajta indoklás, akkor más tagállam bírósága a másodlagos eljárás megindítása iránt ott előterjesztett kérelmet nem megengedettként el-

utasíthatja, mert nem ismert, hogy a német bíróság a joghatóságának vizsgálata során milyen kiindulási pontokat vett alapul.⁷⁶

A másodlagos eljárás – a főeljárástól eltérően – az adósnak nem a teljes, hanem csak a másodlagos eljárás államában található vagyonát öleli fel [EuFkR. 3. cikk (2) bek. második mondat és a 27. cikk harmadik mondata]. A főeljárás egyetemes hatállyal bír, azonban a másodlagos eljárás államában található vagyont a főeljárás közvetlenül nem ragadhatja magához [vö. EuFkR. 29. cikktől].⁷⁷

3. 2. A másodlagos eljárás kezdeményezése.

A Fizetéseképtelenségi rendelet külön kérelmezési jogokat telepít a másodlagos eljárásra vonatkozóan. Ennélfogva azáltal módosítja a *lex fori concursus secundariae*-t, hogy lehetővé teszi a másodlagos eljárás megindításának kérelmezését a főeljárás felszámolója, valamint a minden más olyan személy, illetve szervezet részére, akiknek a másodlagos eljárás helye szerinti tagállam nemzeti joga eljárás kezdeményezési jogot deklarál.

A 29. cikk a) pontja a *főeljárás felszámolója* részére lehetőséget teremt arra, hogy az adós külföldön fekvő vagyonának közvetlen elérése helyett külön fizetéseképtelenségi eljárás megindítását kezdeményezze, amennyiben ezt célszerűnek tartja.⁷⁸ A közösségi jogforrásból nem vehető ki, hogy a főfelszámoló a másodlagos eljárás megindítása iránti kérelem előterjesztésére kötelezett. A kérelmezési jog azokban az esetekben erősödik fel eljárás kezdeményezési kötelezettséggé, amikor fennáll annak a veszélye, hogy a kérelem előterjesztésének elmulasztása a hitelezőkkel szembeni kártérítési kötelezettséget alapoz meg.⁷⁹

A nemzeti jog alapján a főeljárás megindítására irányuló kérelmet követően, de még a főeljárás megindítása előtt a nemzeti jog szerint kirendelt *ideiglenes főfelszámoló* a 29. cikk a) pontjában, a másodlagos eljárás megindítására jogosultak körében nincs megemlítve, amelyből arra lehet következtetni, hogy őt a b) pont szerint illetheti meg eljárás kezdeményezési jog. A főeljárás ideiglenes felszámolója a kérelmezési jogosultságát ebben az esetben is a másodlagos eljárás megindítása helye szerinti nemzeti jogból származtatja. Emellett azonban nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a másodlagos eljárás megindítása fogalmilag csak akkor lehetséges, ha már megindult a főeljárás, ezért aligha deklarálhat a *lex fori concursus secundariae* kérelmezési jogkört az ideiglenes főfelszámolónak. Ennélfogva az ideiglenes főfelszámolót nem illeti meg a másodlagos eljárás kezdeményezésének joga.⁸⁰

A 29. cikk a) pontja kifejezetten a főeljárás felszámolójának teremt jogalapot a másodlagos eljárás megindítása iránti kérelem előterjesztésére. Amennyiben az adós különböző tagállamokban több telephellyel ren-

delkezik, akkor ez a kérelmezés jogosítvány valamennyi telephelyre kiterjedően gyakorolható. Ezzel szemben a Fizetéseképtelenségi rendelet a *másodlagos eljárás felszámolójának* nem deklarálja a másodlagos eljárás kezdeményezési jogkörét. Amennyiben annak a tagállamnak a joga, ahol meg kell indítani a további másodlagos eljárást, eljárás kezdeményezési jogkört irányozna elő, úgy a főfelszámoló mellett megfelelő kérelmet terjeszthetne elő a másodlagos eljárás felszámolója.⁸¹

A 29. cikk b) pontja a *hitelezők* másodlagos eljárás kezdeményezésére vonatkozó jogkörét nem korlátozza. A másodlagos eljárásra annak a tagállamnak a nemzeti joga irányadó, ahol ezt a fizetéseképtelenségi eljárást megindítják [EuFkR. 28. cikk].

Ha a felszámolási eljárás lefolytatását a hitelező kérte, és a bíróság a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül nem utasította el, a bíróság a kérelem benyújtásáról – a kérelem egy példányának megküldésével – haladéktalanul értesíti az adóst [Cstv. 24. § (2) bek.]. A közösségi jogforrás alapján a másodlagos eljárás megindításáról a bíróság az adós fizetéseképtelenségének vizsgálata nélkül dönt, ennél fogva az ilyenfajta eljárás megindítását kezdeményező hitelezői kérelmet nem kell megküldeni az adósnak, illetve az őt képviselő főfelszámolónak.⁸²

A Fizetéseképtelenségi rendelet kifejezetten nem szabályozza az *adós* másodlagos eljárás megindításának kezdeményezésére vonatkozó jogát, hanem azt a *lex fori concursus secundariae* alapján kell megítélni [EuFkR. 29. cikk b) pont]. A jogirodalomban uralkodó vélemény szerint az adós nem jogosult a másodlagos eljárás kezdeményezésére, figyelemmel arra, hogy a főeljárás megindítása miatt elveszíti a kérelmezési jogát.⁸³

Amennyiben a nemzeti jog egyéb személyeknek, illetve szervezeteknek is kérelmezési jogosítványt deklarál, akkor azok akkor is jogosultak a másodlagos eljárás kezdeményezésére, ha ők az eljárásban nem nyernek hitelezői rangot.⁸⁴ A külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepeiről és kereskedelmi képviselőiteiről szóló 1997. évi CXXXII. törvény 19. § (3) bekezdése alapján a *cégbíróság* értesítése alapján rendeli el a bíróság a fióktelep felszámolását. Abban az esetben azonban, ha a külföldi vállalkozás ellen valamely más tagállamban megindult a főeljárás és az erre vonatkozó bejelentési kötelezettségének a fióktelep a fenti törvény 19. § (1) bekezdésében foglaltak szerint eleget tesz, akkor a cégbíróságnak nincs felszámolási eljárás kezdeményezésére irányuló intézkedési kötelezettsége [vö. EuFkR. 29. cikk a), b) pont].⁸⁵

3. 3. A telephely

A Fizetéseképtelenségi rendelet valamennyi területi – másodlagos és partikuláris – eljárásra vonatkozó 3. cikk (2) bekezdésében deklarálja a

joghatóság szabályait. Ezt követően a 3. cikk (3) bekezdésében megállapítja, hogy minden, a fôeljárás megindítását követô 3. cikk (2) bekezdése alapján joghatósággal rendelkező bíróság által megindított területi eljárás a közösségi jogforrás III. fejezetében szabályozott másodlagos eljárás.

Amennyiben az adós *fô érdekeltségeinek középpontja a Közösségen belül*, valamely tagállamban van, akkor a Fizetésképtelenségi rendelet szabályai alapján van helye a másodlagos eljárás megindításának. Ha azonban a fôeljárás megindítására irányadó joghatóság kapcsolóelvének kijelölt fô érdekeltségi középpont ún. harmadik államban van, akkor a közösségi jogforrás nem alkalmazható, így eleve kizárt a 3. cikk (2) bekezdésében foglaltaknak megfelelô másodlagos – illetve partikuláris – eljárás megindítása [EuFkR. preambulum (14) pont].⁸⁶ Ebben az esetben az adós telephelye vagy vagyona szerinti tagállamban ún. párhuzamos eljárásnak az érintett tagállam nemzeti joga alapján van helye.

A közösségi jogi aktus 3. cikk (2) bekezdésében foglaltakból következôen önmagában nem elegendô a másodlagos eljárás megindításához az, ha az adós a Közösségen belül rendelkezik a fô érdekeltségeinek középpontjával. Ehhez járuló további kritérium, hogy az adósnak egy *másik tagállamban telephellyel* is rendelkeznie kell. A telephely bármely olyan mûködési hely, ahol az adós nem átmeneti jellegû gazdasági tevékenységet folytat emberi erôforrással és termékekkel [EuFkR. 2. cikk h) pont].⁸⁷ Az adós gazdasági tevékenysége *személyek és vagyoni értékek* együttes befektetését feltételezi. Önmagában a vagyon pusztá elhelyezése alapján nem lehet megállapítani a telephely fennforgását. Ennek megfelelôen, ha az adósnak az érintett tagállamban csak bankszámlája, vagy letétbe helyezett értékpapírja van, úgy a 2. cikk h) pontja szerinti feltételeket még nem teljesíti.⁸⁸ A telephellyé minôsítés azonban nem feltételezi a nyereségre törekvést. Ehhez inkább elegendô, ha az adós bizonyos idôtartamra a gazdasági tevékenységét minimális szervezeti keretek között folytatja.⁸⁹

Amennyiben a telephely is ún. harmadik államban van, úgy nincs helye a közösségi jogforrás szerinti másodlagos eljárás megindításának, mert – hiányzik az irányadó joghatóság egyik szelete – a “másik tagállam” követelménye. Amennyiben az eljárás kezdeményezésének államában az adósnak nincs telephelye, akkor az ott található vagyonát univerzalitása folytán a fôeljárás kebelezi be [vö. EuFkR. 5-15. cikk].

A magyar bírói gyakorlat a külföldi székhelyû vállalkozás magyarországi fióktelepét, illetve kereskedelmi képviselét a közösségi jogforrás alkalmazásában telephelyként értékeli. A másodlagos eljárás megindítását megalapozó joghatósági ok fennállása megállapítást nyert, amikor az adós Magyarországon folyamatos kereskedelmi és pénzügyi tevékenységet folyta-

tott, amely során az adós képviselőjére is hivatott ügynököt foglalkoztatott, az adós áruja raktározása érdekében raktárt bérelt, több gazdasági ügyletben vett részt, szerződéseket kötött, különböző vállalkozásokban tulajdonjogot szerzett.⁹⁰

Az AG Köln⁹¹ értelmezése szerint a főeljárás megindítása nem akadályozza meg a másodlagos eljárás megindítását abban a tagállamban, ahol az adósnak a létesítő okirat szerinti (bejegyzett) székhelye van, amennyiben a Fizetéseképtelenségi rendeletben megszabott további feltételek fennállnak. Az ún. főszékhely 2. cikk h) pontja szerinti telephellyé minősítése ellen szóló megfontolások abból indulnak ki, hogy a másodlagos eljárás kvázi felőleli az adós teljes vagyonát, ezért a másik tagállamban megindított főeljárást elértéktelenedésének fennáll a veszélye. Ezzel szemben felhozható érv azonban, hogy a másodlagos eljárás nem egy második, versengő főeljárás. A másodlagos eljárás területileg korlátozott joghatásai révén nem marad figyelmen kívül a főeljárás vezető szerepe és elsőbbsége. Továbbá ezekben az esetekben a hitelezők dologi jogaiba csak a másodlagos eljárás folytán lehetne beavatkozni, így a másodlagos eljárás megindítását a főeljárás felszámolójának érdekében is meg kellene engedni.⁹² Ennélfogva az adós létesítő okirat szerinti székhelye kivételesen telephelyként minősíthető.

A magyar bírói gyakorlat a más tagállamban megindított főeljárásra figyelemmel az adós magyarországi telephelyeként értékelte az adós létesítő okirat szerinti székhelyét, mert a társaság tartozása adóbevallásokon és adóhatósági megállapításokon alapult, azonban adótartozás rendezésére adott fizetési halasztás, majd azt követően az adóhatósági végrehajtás eredménytelen maradt.⁹³

4. A *partikuláris eljárás*

A közösségi jogi aktus a területileg korlátozott fizetéseképtelenségi eljárásokon belül megkülönbözteti a másodlagos- és a partikuláris eljárást.⁹⁴ A partikuláris eljárás olyan fizetéseképtelenségi eljárás, amely a telephely szerinti államban a főeljárás megindítása előtt indul meg [EuFkR. 3. cikk (4) bek.]. A közösségi jogi aktus általában az egyetemlegesség gondolatát követi és csak kényszerűségből – az egyes tagállamok fizetéseképtelenségi jogának jelentős különbözőségéből fakadó igazságtalanságok fennálló veszélye miatt – engedi meg a területileg korlátozott fizetéseképtelenségi eljárást. Ezért a közösségi jogforrás nem kívánatosként⁹⁵ bélyegzi meg a partikuláris eljárást, mert elsősorban az adós fő érdekeltiségi középpontja szerinti állam dönt arról, hogy miként és mikor van helye az adós vagyónára vezetett fizetéseképtelenségi eljárásnak.⁹⁶ Ezzel összhangban a partikuláris eljárások korlátozása érdekében a rendeletalkotó kifejezetten hangsúlyozza, hogy az

ilyen típusú eljárásnak csak akkor van helye, ha az elkerülhetetlen [EuFkR. preambulum (17) pont, második mondat].⁹⁷

A közösségi jogforrás partikuláris eljárásokkal szembeni bizalmatlansága jut kifejeződésre a 3. cikk (4) bekezdésében is, amely a főeljárástól független területi eljárás megengedettséget két, szűkre szabott, kivételnek minősülő tényálláshoz köti. Így a partikuláris eljárás megindításának csak akkor van helye, ha az adós fő érdekeltségei középpontja szerinti államban a *lex fori concursus* értelmében nem folytatható le az eljárás [EuFkR. 3. cikk (4) bek. a) pont],⁹⁸ ezen kívül akkor, ha azok a hitelezők kezdeményezik, akiknek a lakóhelye, szokásos tartózkodási helye vagy székhelye abban a tagállamban található, ahol az adós telephellyel rendelkezik, illetve akiknek a követelése ennek a telephelynek a működéséből eredő kötelezettségeken alapul [EuFkR. 3. cikk (4) bek. b) pont].

A partikuláris és a másodlagos eljárás számos közös vonással rendelkezik, így különösen az alkalmazandó jog és a joghatósági szabályok emelhetők ki. A partikuláris eljárás során alkalmazandó jogról a közösségi jogi aktus kifejezetten nem rendelkezik, azonban az egyes szabályok egybevetése nyomán egyértelmű iránymutatást nyerünk. A Fizetéseképtelenségi rendelet 4. cikkének általános kollíziós normái a fő-, a másodlagos és a partikuláris eljárásra egyaránt alkalmazandóak.⁹⁹ A 4. cikk szövege a másodlagos eljárás megindításának helye szerinti állam fizetéseképtelenségi jogát jelöli ki alkalmazandó jogként. A közösségi jogforrás a 28. cikkben ismételtén utal a másodlagos eljárásra.¹⁰⁰ A 28. cikk rendelkezésének szövegezése, illetve rendszertani elhelyezése alapján arra következtethetnénk, hogy ez csak a másodlagos eljárásra vonatkozik, azonban a 4. és 28. cikk általános kollíziós normái a partikuláris eljárásra is irányadóak.¹⁰¹ Ennek megfelelően a partikuláris eljárásra is általában annak az államnak a fizetéseképtelenségi joga alkalmazandó, amelyben az eljárást megindították [*lex fori concursus particularis*]. A 28. cikk az eljárás megindításának helye szerinti állam jogát akkor jelöli ki alkalmazandó jogként, "amennyiben ez a rendelet másként nem rendelkezik". Ebből következően az 5-15. cikkig terjedő kivételes rendelkezések a partikuláris eljárásra is irányadóak.¹⁰² A partikuláris eljárás által kiváltott joghatások terjedelme is megegyezik a másodlagos eljárásával. Ezen kívül mind a két eljárástípusnál egybevágó követelmény, hogy az adós telephellyel rendelkezzen az érintett tagállamban. A kétféle eljárás közötti alapvető különbség az eljárás kezdeményezésének joga, valamint az eljárások jellege tekintetében jelenik meg, továbbá abban áll, hogy a partikuláris eljárás megindításakor az egyes tagállamok nemzeti joga által meghatározott követelmények alapján vizsgálni kell az adós fizetéseképtelenségét.

4. 1. Joghatósági szabályok

A partikuláris eljárásra vonatkozó joghatósági szabályokat a Fizetésképtelenségi rendelet – másodlagos eljárásra is irányadó – 3. cikk (2) bekezdése határozza meg. Ennek értelmében, amennyiben az adós fő érdekeltégeinek középpontja a Közösség területén van, más tagállamok bíróságai akkor jogosultak fizetésképtelenségi eljárás megindítására, ha az adós ott telephellyel¹⁰³ rendelkezik. Az eljárás joghatásai az adósra ebben az államban elhelyezett teljes vagyonára korlátozódnak, tehát nem csak a telephellyel szoros összefüggésben álló vagyonértékekre terjednek ki.¹⁰⁴

4. 2. Az eljárás megindításának feltételei

A független, főeljárást megelőző, illetve anélküli területi eljárás megindításának közösségi jogforrásban meghatározott feltételeinek *együttesen* kell megvalósulniuk. A partikuláris eljárás megindításának feltétele, hogy az adós fő érdekeltégeinek középpontja egy másik tagállam területén van (1), valamint egy tagállamban sem indult főeljárás (2), továbbá az eljárás megindításának államában található az adós telephelye (3) és a közösségi jogforrás 3. cikk (4) bekezdésének a) illetve b) pontjában meghatározott feltételei vagylagosan fennállnak (4).

A Fizetésképtelenségi rendelet 3. cikk (4) bekezdésének a) és b) pontjában foglalt eljárási feltételek alternatív követelmények, amelyek a következő tényállásokra bonthatóak:

az (1) bekezdés szerinti fizetésképtelenségi eljárás megindítására nincs lehetőség az adós fő érdekeltégei középpontja szerinti tagállamban az érintett tagállam jogszabályi rendelkezése folytán [EuFkR. 3. cikk (4) bekezdés a) pont] vagy

a partikuláris eljárás megindítását az adós hitelezői közül az/azok kezdeményezi/k, aki(k)nek a lakóhelye, szokásos tartózkodási helye¹⁰⁵ vagy székhelye abban a tagállamban van, ahol az adós telephelye található [EuFkR. 3. cikk (4) bekezdés b) pont első tagmondat] vagy

az eljárást kezdeményező hitelező követelése ennek a telephelynek a működéséből eredő kötelezettségen alapul [EuFkR. 3. cikk (4) bekezdés b) pont második tagmondat].

A partikuláris eljárás pontosan körülírt, szűkre szabott megindítási lehetőségei egyértelművé teszik, hogy a Fizetésképtelenségi rendelet tartózkodóan viszonyul a független területi eljárás adós telephelyén történő megindításához.¹⁰⁶

4. 2. 1. A főeljárás megindításának lehetetlensége

A partikuláris eljárás megindításának egyik feltétele, ha a Fizetéseképtelenségi rendelet 3. cikk (1) bekezdése szerinti főeljárás megindítására az adós fő érdekeltségei középpontja szerinti tagállamban, az érintett tagállam nemzeti jogszabályi rendelkezéseiben deklarált feltételek miatt [EuFkR. 3. cikk (4) bekezdés a) pont] nincs lehetőség.¹⁰⁷

A főeljárás lehetetlensége miatt a partikuláris eljárás megindítását az alábbi példa szemlélteti. Az adós fő érdekeltségeinek középpontja egy olyan tagállamban van, ahol a nemzeti fizetéseképtelenségi jog csak a kereskedők fizetéseképtelenséget ismeri. Az adós egy másik tagállamban telephellyel, míg egy harmadik tagállamban egyéb vagyonnal is rendelkezik. Mind a telephely szerinti tagállamban, mind a vagyon szerinti tagállamban rendelkezik az adós ott letelepedett és vele szemben ki nem elégített követeléseket támasztó hitelezőkkel. Mind a telephely szerinti, mind a vagyon szerinti állam nemzeti joga értelmében lefolytatható az eljárás a nemkereskedőkkel szemben is. A telephely és a vagyon fekvése szerinti tagállam hitelezői a 3. cikk (2) és (4) bekezdés szerinti partikuláris eljárást egyaránt el akarják érni. A 3. cikk (4) bekezdés a) pontja által megkövetelt feltétel, amely szerint eleve lehetetlen az adós fő érdekeltségei középpontja szerinti tagállamban a főeljárás – mert vagy az adós egy, az ottani *lex fori concursus* által körülírt minőséget nem mutatja fel vagy más okokból nem “csőd-képes” –, mindkét tagállamban fennáll. A partikuláris eljárás csak a telephely szerinti tagállamban indítható meg, mert a független területi eljárásra vonatkozó joghatósági szabályok egyik szelete a telephely fennforgása. Másfelől a Fizetéseképtelenségi rendelet nem ismeri (-el) a pusztá vagyon fekvése szerinti bíróságot. Az eljárás megindításának további feltétele a telephely megléte, illetve az adós fizetéseképtelensége.¹⁰⁸

A 3. cikk (4) bekezdésének a) pontja a független területi eljárás megindítását tehát csak akkor engedélyezi, ha az adós fő érdekeltségeinek középpontja szerinti tagállamban a főeljárás megindítására nincs lehetőség az ott hatályos jogszabályi rendelkezések alapján. A főeljárás jogi lehetetlenségét hiteles szakértői vélemény alapján kell megállapítani. A külföldi bíróság fizetéseképtelenségi kérelmet elutasító határozata önmagában nem elegendő a lehetetlenség bizonyítására, hanem annak a tartalma a döntő: amennyiben a kérelmet alaki hiányosságok miatt utasították el, akkor az még elviekben nem lehetetleníti el a fizetéseképtelenségi eljárást.¹⁰⁹

Amennyiben a főeljárás megindítása jogszabályi akadályokba ütközik, – mert példának okáért az adós magánszemély és ezáltal nem esik a nemzeti fizetéseképtelenségi eljárás hatálya alá¹¹⁰ –, úgy mindenki, akinek a mindenkori *lex fori concursus particularis* eljárás kezdeményezési jogot

deklarál, a fizetéseképtelenségi eljárás megindítására kérelmet terjeszthet elő.¹¹¹

4. 2. 2. A telephely szűkebb értelemben vett hitelezőinek kérelme

Ha a főeljárás megindításának megengedettségéhez kétség nem fér az adós fő érdekeltségei középpontja szerinti jogszabályi környezetben, akkor a Fizetéseképtelenségi rendelet 3. cikk (4) bekezdésének b) pontja alapján csakis azok a hitelezők jogosultak az eljárás kezdeményezésére, aki(k)nek vagy

a lakóhelye, szokásos tartózkodási helye vagy a székhelye az adós telephelyének államában van [EuFkR. 3 cikk (4) bek. b) pont első tagmondat], vagy

a követeléseinek ennek a telephelynek a működéséből erednek¹¹² [EuFkR. 3 cikk (4) bek. b) pont második tagmondat].

A partikuláris eljárás megindításának fenti lehetőségét a következő példa szemlélteti. Az adós fiókteleppel rendelkezik abban a tagállamban, ahol az egyik hitelezőjének a lakóhelye van. Az adós fióktelepével szerződést kötő és e jogügyletből származó követeléssel rendelkező további hitelező egy másik tagállamban lakik. Ebben a tagállamban lakik az adós harmadik hitelezője, aki szokásos üzleti kapcsolatban áll az adós fentiekben még nem említett tagállamban található fő telephelyével. Mind a három hitelező partikuláris eljárást kíván megindítani a telephely szerinti helyen, mert eddig főeljárás nincs folyamatban, továbbá az elsőként és másodikként nevesített hitelezők a főeljárásban rosszabb rangsorhelyben részesülnének. A példa nyomán felmerül a kérdés, hogy kit illet meg a partikuláris eljárás kezdeményezésének joga.

A partikuláris eljárás iránti kérelem előterjesztésére csakis az elsőként és a másodikként említett hitelezők jogosultak. Az elsőként említett hitelezőt a 3. cikk (4) bekezdés b) pontjának első tagmondata alapján megilleti az eljárás kezdeményezésének joga, mert ő az adós telephelyén lakóhellyel rendelkezik. A másodikként említett hitelező a 3. cikk (4) bekezdés b) pontjának második tagmondata alapján jogosult az eljárást kezdeményezni, mert az adóssal szembeni követelése a telephely működéséből eredő kötelezettségen alapul.¹¹³

A 3. cikk (4) bekezdés b) pontja az itt említett hitelezők közül azoknak a kérelmezési jogosultságára korlátozódik, akik külön belföldi vonatkozást mutatnak fel.¹¹⁴ A 3. cikk (4) bekezdés b) pontjának első tagmondata szerint nem szükséges a telephellyel való speciális kapcsolat. Az eljárás kezdeményezésére jogosult hitelezői státuszhoz nem követelmény, hogy

ténylegesen telephely hitelezőről legyen szó. Ehelyütt a megkövetelt kötődési kritérium a telephely helyén lévő lakóhely, illetve a telephely megléte a hitelező lakóhelyén.¹¹⁵ A vizsgált jogszabályhely második tagmondatában a követelésnek kell meghatározott összefüggésben állnia a belföldi telephellyel.

Csakis a főeljárás megindításának jogi lehetetlensége esetén kell, illetve lehet a partikuláris eljárás megindítására kérelmet előterjeszteni. A 3. cikk (4) bekezdés b) pontjának egyfajta kapaszkodót is kell kínálnia a hitelezőknek, annak érdekében, hogy legalább partikuláris eljárást kezdeményezhessenek, ha az adós elmulasztja a főeljárás kezdeményezését és a fő érdekeltégi középpont szerinti állam nemzeti joga alapján erre felhatalmazott más személyek sem terjesztik elő a kérelmet. Ez a felfogás a Fizetéseképtelenségi rendelet alapkoncepciójával is egybecseng, mert a közösségi jogforrás elsődlegesen az egyetemlegesség és egységesség elveit követi, ez alól kivételeket pedig kizárólag a közösségi bizalom védelme, illetve az eljárás hatékonysága érdekében enged. Ezzel összhangban a *partikuláris eljárás megindítása* akár hivatalból, akár az adós, akár a 3. cikk (4) bekezdésének b) pontjában megnevezett hitelezők kezdeményezésére *csakis a 3. cikk (4) bekezdés a) pontjában előírányzott feltételek esetén következhet be*. Az adós a Fizetéseképtelenségi rendelet 3. cikk (4) bekezdés b) pontja alapján partikuláris eljárás megindításának kezdeményezésére nem jogosult akkor sem, ha az érintett állam nemzeti joga az adós részére eljárás kezdeményezési jogot biztosít.¹¹⁶

A partikuláris eljárás kezdeményezésének széles körű korlátozása összefüggésben áll a 3. cikk (1) és (2) bekezdéseiben, valamint a 27. cikkében deklarált alapelvvel, amely értelmében kizárólag az adós fő érdekeltégi középpontja szerinti tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal az adós teljes aktív vagyonát – a vagyon fekvési helyére tekintet nélkül – felölelő főeljárás megindítására. Ennek megfelelően csakis az univerzális hatályú eljárás alóli kivételként van helye a főeljárást megelőző partikuláris eljárásnak a helyi hitelezők, illetve a szűkebb értelemben vett telephely hitelezőinek [EuFkR. 3. cikk (4) bekezdés b) pont második tagmondat] az érintett államban található aktívákból való kielégítése érdekében.¹¹⁷ Másfelől a 3. cikk (4) bekezdésének rendelkezései a belföldi hitelezők védelmét is célozzák, tekintettel arra, hogy az eljárás megindítására az egyes tagállamok nemzeti joga alkalmazandó, így abban az államban is, ahol a telephely található. A belföldi hitelezők védelme jut kifejezésre akkor is, amikor az adós fő érdekeltégeinek középpontja szerinti államban is adott esetben helye van a főeljárást megelőző és attól független eljárásnak.¹¹⁸ A közösségi jogalkotó figyelembe vette a “telephely fizetéseképtelenségét”, illetve az érintett tagállamban szociális és gazdasági szempontból jelentős,

így a partikuláris eljáráshoz általános érdekeltséget megtestesítő "telephely szanálását", továbbá a hitelezők érdekét.¹¹⁹

Az Európai Unió fizetésképtelenségi joga által felölelt normák szabályozó ereje akkor teljesezhet ki, ha a határokon átlépő érdekek a kölcsönösség és nem a megalkuvás jegyében kompromisszumra készek. A közösségi rendelet formájába öntött szabályozás egy kitartó jogharmonizációs folyamat eredményeként az első óvatos, de annál határozottabb előrelépés a tagállamok különböző nemzeti fizetésképtelenségi jogának egységesítése felé. A tanulmány igyekezett felvázolni e szabályozás jellemzőit, kiemelt figyelmet szentelve a bírói értelmezésnek. Következtetésként megállapíthatjuk, hogy a fizetésképtelenségek kezelésének jogszabályi keretek között kialakított eljárási rendje a rugalmasság, egyszerűség, gyorsaság és takarékoság örökké hajszott követelményeit szem előtt tartva csak akkor lesz hatékony, ha az érintett személyi kör pontosan és egyértelműen megfogalmazott szabályok mentén járhat el, a különböző érdekek pedig a jog kényszer útján való érvényesítése során is képesek a kiegyezésre.

Jegyzetek

- 1 A Tanács 1346/2000/EK rendelete a fizetéseképtelenségi eljárásról [továbbiakban: EuFkR].
- 2 Duursma-Kepplinger, Henriette-Christine / Duursma, Dieter / Chalupsky, Ernst: Europäische Insolvenzverordnung – Kommentar, Springer-Verlag, Wien, 2002 [továbbiakban: DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR-Komm], Vorbemerkung, VII., 35. pont, 3. cikk II. 6. pont, BALZ, MANFRED: Das neue Europäische Insolvenzübereinkommen, *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* [továbbiakban: ZIP] 1996, 949. old., LEIBLE, STEFAN / STAUDINGER, ANSGAR: Die europäische Verordnung über Insolvenzverfahren, *Konkurs-, Treuband- und Schiedsgerichtswesen* [továbbiakban: KTS] 2000, 545. old., VOGLER, DANIELA: Die internationale Zuständigkeit für Insolvenzverfahren, *Zeitschrift für Insolvenzrecht und Kreditschutz* [továbbiakban: ZIK] 2001, 189. old., HUBER, PETER: Internationales Insolvenzrecht in Europa, ZZZ 114. Band, 2 Heft, 2001, 143. old.
- 3 Ezt a jelzőt használja Balz, amikor a közösségi jogforrás 3. cikk (4) bekezdésében szabályozott területi eljárást izolált területi eljárásnak nevezi vö. BALZ: ZIP 1996, 949. old., valamint HUBER: i. m. 142. old.
- 4 HUBER: i. m. 142. old., DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR-Komm, 3. cikk II. 9. pont, BALZ: ZIP 1996, 949. old.
- 5 Fővárosi Bíróság 9.Fpk. 01-04-002909/18. sz. végzés, 9.Fpk. 01-07-000715/8. sz. végzés.
- 6 JUHÁSZ, SZÓKE, O. NAGY, KOVALOVSKY (szerk.): *Magyar Értelmező Kéziszótár* (1992), 1089. old, BAKOS FERENC: *Idegen szavak és kifejezések kéziszótára*, Akadémiai Kiadó, Bp. (1994), 580. old.
- 7 A főeljárás megindításához a lex fori concursus alapján kötődő joghatásokat felfüggeszti a másodlagos eljárás fizetéseképtelenségi joga [EuFkR. 3. cikk (3) bek., 17. cikk (1) bek.]. Mäsfelöl a másodlagos eljárás nem csupán korláti, hanem segítöje is a föjeljárásnak [EuFkR. preambulum (19) pont]. Így különösen a másodlagos eljárás arra is lehetöséget teremt, hogy a fizetéseképtelenségi tömeghez tartozó és a közösségi jogforrás 5. cikke értelmében harmadik személy dologi jogaival terhelt, ezért a föjeljárásban a föfelszámoló általi felhasználásra megközelíthetetlen vagyontárgyakhoz a föjeljárás felszámolója hozzáférjen [vö. EuFkR. 35. cikk].
- 8 "centre of main interests", COMI.
- 9 vö. HAUBOLD, JENS: in: Gebauer/Wiedmann (Hrsg.) Europäische Insolvenzverordnung (EuInsVO) in: Zivilrecht unter europäischem Einfluss, Die richtlinienkonforme Auslegung des BGB und anderer Gesetze – Erläuterung der wichtigsten EG-Verordnungen, Richard Boorberg Verlag, Stuttgart etc. [továbbiakban: in: Gebauer/Wiedmann (Hrsg.)] 3. cikk, 46 pont, LAUTENBACH, GÖTZ: Eröffnung eines Hauptinsolvenzverfahrens in Deutschland trotz vorherigem Antrag in England, Anmerkung zu AG Mönchengladbach, 2004.04.27-i határozat, *Neue Zeitschrift für das Recht der Insolvenz und Sanierung* [továbbiakban: NZI] 2004, 383, 386. old.
- 10 1996.5.3-i MIGUEL, VIRGÓS / ETIENNE, SCHMIT *Jelentés* (az Európai Fizetéseképtelenségi egyezmény tervezetéhez), in Hans Stoll (Hrsg.): Vorschläge und Gutachten zur Umsetzung des EU-Übereinkommens über Insolvenzverfahren im deutschen Recht, Mohr Siebeck, Tübingen, 1997, [továbbiakban: Jelentés] 75. pont.
- 11 vö. Jelentés 15, 73, 75. pont, DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR-Komm, 3. cikk, 14-15 pont, KOLMANN, STEPHAN: Kooperationsmodelle im internationalen Insolvenzrecht- Empfiehlt sich für das deutsche internationale Insolvenzrecht eine Neuorientierung?, Verlag Ernst und Werner Gieseking, Bielefeld, 2001, 283, 284. old, BALZ: ZIP 1996, 949. old.
- 12 Jelentés 75. pont.
- 13 FRITZ, DANIEL FRIEDEMANN / BÄHR, RAINER M.: Die Europäische Verordnung über Insolvenzverfahren – Herausforderung an Gerichte und Insolvenzverwalter, *Deutsche Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* [továbbiakban: DZWIR] 2001, 224. old., Jelentés 75. pont.
- 14 VOGLER: ZIK 2001, 189. old.

15 LEIBLE/STAUDINGER: *KTS* 2000, 544. old, LÜKE, WOLFGANG: *Das europäische internationale Insolvenzrecht* ZZP 111 Band Heft 3 (1998), 275, 288. old., SABEL: Hauptsitz als Niederlassung im Sinne der EuInsVo, *NZI*, 3/2004, 126. old, NEMESSÁNYI: A székhely elv alkonya? *Európai Jog* 2003. évi 6. szám, 16. old.

16 CARTENS, NIS: Die internationale Zuständigkeit im europäischen Insolvenzrecht, *KTS*, Schriften zum Insolvenzrecht, Band 21, Carl Heymanns Verlag, Köln etc. (2005), 64. old. vö. NEMESSÁNYI: *Európai Jog* 2003, 6. sz., 16. old. és köv. old.

17 CARTENS: i. m. 64. old.

18 Jelentés 75. pont, GOTTFALD, PETER: *Grenzüberschreitende Insolvenzen – Europäische und weltweite Tendenzen und Lösungen*, C.H.Beck, München, 1997, 19. old. és köv. old., LEIBLE/STAUDINGER: *KTS* 2000, 544. old., vö. DUURSMa-KEPPLINGER: EuFkR-Komm, 3. cikk, 14 pont, FRITZ/BAHR: *DZWIR* 2001, 224. old.

19 CARTENS: i. m. 64. old.

20 DUURSMa-KEPPLINGER: EuFkR-Komm, 3. cikk 15. pont, KOLMANN: i. m. 283. old., BALZ: *ZIP* 1996, 949. old., Jelentés 15., 73., 75. pont, SMID, STEFAN: *Deutsches und Europäisches Internationales Insolvenzrecht, Kommentar*, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart, (2004), 40. old, 10 b) pont, LEIBLE/STAUDINGER: *KTS* 2000, 542. old.

21 A joghatóság hivatalból történő vizsgálatát a Fizetésképtelenségi rendelet nem deklarálja kifejezetten. Tekintettel azonban arra, hogy a közösségi jogi aktus a "kölcsonös bizalom" elvére épül és a bíróság eljárás megindításáról szóló határozatának egy másik tagállamban történő elismerése és végrehajtása során csak rendkívül szűk körben vizsgálható felül a határozatot hozó bíróság joghatósága, az eljárás minden szakaszában hivatalból kell vizsgálni a joghatóságot in: KENGVEL MIKLÓS / HARSÁG VIKTÓRIA: *Európai polgári eljárásjog*, Osiris Kiadó, Bp.(2006), 279. old, 432 pont, NAGY ADRIENN: A Tanács 1346/2000/EK rendelete a fizetésképtelenségi eljárásról, in: *Polgári eljárásjogi szabályok az Európai Unió jogában* (szerk. Wopera Zsuzsa /Wallacher Lajos), Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomsszolgáltató Kft., Bp, (2006), 270. old.: GEIMER, REINHOLD: *Internationales Zivilprozessrecht*, Verlag Dr.OttoSchmidt, Köln, (2005), 1074. old, 3469 pont vö. *Insolvenzordnung* [továbbiakban: InsO] 5.§ (1) bek., PAULUS, CHRISTOPH G.: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar*, Verlag Recht und Wirtschaft GmbH, Frankfurt am Main, (2006), 1666. old.15 pont.

22 SMID: i. m. 60. old.

23 KENGVEL/HARSÁGI: i. m. 279. old, 432 pont.

24 A Lemontey Jelentés abból indul ki, hogy a tényleges székhely és az üzleti középpont egybeesik [Lemontey Jelentés 115. oldaltól]. Ezt követően azonban félreérthetően úgy fogalmaz, hogy ez "szükség esetén is hivatalból vizsgálható" [Lemontey Jelentés in: KEGEL, GERHARD / THIEME, JÜRGEN (Hrsg.): *Vorschläge und Gutachten zum Entwurf eines EG-Konkursübereinkommens. Im Auftrag einer Sonderkommission des Deutschen Rates für Internationales Privatrecht*, Mohr Siebeck, Tübingen, (1988), 116. old.].

25 SMID: Vier Entscheidungen englischer und deutscher Gerichte zur europäischen internationalen Zuständigkeit zur Eröffnung von Hauptinsolvenzverfahren, *DZWIR* 2003, 397, 399. old., HUBER: i. m. 141. old., KOLMANN: i. m. 285. old., GOTTFALD: i. m. 20. old. és köv. old., SMID: i. m. 41. old, 13 pont, VOGLER: *ZIK* 2001, 189. old. A vélelem a joghatóságot megalapozó körülményekre vonatkozó nyomozati elv (InsO 5. § (1) bek.) ellenére megkönnyíti a bíróságok életét in PAULUS: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar* (2006), 1666. old, 15 pont.

26 A kétely felmerülésére okot adó körülményekről ld. PAULUS: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar* (2006), 1667. old, 16 pont.

27 PAULUS: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar* (2006), 1666. old, 15 pont, A bíróságnak akkor kell hivatalból kutakodnia (nyomozati elv), ha adatok merülnek fel arra vonatkozóan, hogy a létesítő okirat szerinti székhely és a COMI nem esik egybe in: HAUBOLD: in: Gebauer/Wiedmann (Hrsg.) 1448. old, 47 pont, HUBER: i. m. 141. old, DUURSMa-KEPPLINGER: EuFkR-Komm, 3. cikk 25 pont.

28 DUURSMa-KEPPLINGER: EuFkR-Komm, 3. cikk 25. pont.

29 DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 3. cikk, GEIMER: i. m. 1074. old, 3469 pont, NAGY A.: in: Polgári eljárásjogi szabályok az Európai Unió jogában, szerk: Wopera/Wallacher (2006), 270. old.

30 VÖ. CSÖKE ANDREA: A határokon átnyúló fizetésképtelenségi eljárások I., *Cégbírók* 2003. évi 8. szám, 14. old, CSÖKE A.: A határokon átnyúló fizetésképtelenségi eljárások II., *Cégbírók* 2003. évi 9. szám, 5. old.

31 CSÖKE A. (szerk.): A csődtörvény magyarázata (2003), 122. old, írta: SERÉNYI.

32 CSÖKE A. (szerk.): A csődtörvény magyarázata (2003), 273, 274. old, írta: HORVÁTH.

33 Véleményem szerint indokolt és szükséges a joghatóságra vonatkozó kifejezett nyilatkozattétel, még akkor is, ha nem határokon átlépő fizetésképtelenségi ügyről van szó és ennek megfelelően a nyilatkozat ún. "nemleges" [vö. Pp. 121. § (1) bek. f) pont].

34 Nemzeti fizetésképtelenségi eljárásaink polgári nemperes eljárások, amelyek során a Pp. megfelelően alkalmazandó. A VI. Pp-n. a 164. § (2) bekezdésében foglaltak módosításával kifejezett törvényi felhatalmazásra engedte meg a hivatalból elrendelhető bizonyítást. Bár nemzeti csőd kódexünkben erre vonatkozó deklaráció nincs, a fizetésképtelenségi bíróság hivatalból eredő vizsgálati (nyomozati) kötelezettsége közösségi jogi aktusból fakad, amely jogi természetéből eredően felülírja, illetve pótolja a nemzeti jog ellentétes, illetve hiányzó rendelkezéseit. A közösségi jogforrásból származtatható hivatalból eszközölendő bizonyítás során véleményem szerint a fizetésképtelenségi bíróságnak fel kell hívnia az eljárás kezdeményezőjét, hogy a joghatóságot megalapozó releváns tényeket adja elő és csatolja a szükséges bizonyítékokat. Amennyiben a jogalkotó a nemzeti fizetésképtelenségi eljárások kezdeményezésére irányuló kérelem tartalmi elemei között kifejezetten nevesítene az erre vonatkozó adatokat, úgy adott esetben a hiánypótlással járó idővesztés is elkerülhető lenne.

35 CARTENS: i. m. 65, 66. old.

36 NÉMETH JÁNOS (szerk.): *Polgári nemperes eljárások* (1992), I. fejezet, 41. old.

37 CARTENS: i. m. 66. old.

38 VÖ. DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 3. cikk, 25 pont.

39 CARTENS: i. m. 68. old.

40 A Cstv. a Fővárosi Bíróság kizárólagos illetékességét a Fizetésképtelenségi rendelet hatálya alá tartozó és *nem Magyarországon bejegyzett* gazdálkodó szervezet ellen megindított fő- vagy területi eljárásra állapítja meg [Cstv. 6. § (2) bek.]. A hivatkozott rendelkezések értelmében a harmadik államban bejegyzett és Magyarországon fő érdekelttségi központonnal rendelkező szervezet elleni főljárásra, illetve a harmadik államban bejegyzett adós ellen valamely tagállamban megindított főljárás esetén ugyanezen adós magyarországi telephelye miatt megindított másodlagos eljárásra is fennáll a Fővárosi Bíróság kizárólagos illetékessége [vö. ehhez még a külföldi székhelyű vállalkozások magyarországi fióktelepeiről és kereskedelmi képviselőiről szóló 1997. évi CXXXII. tv. 20. § (1) bek.]. A Cstv. negatív megfogalmazása egyúttal ki is zárja a Fővárosi Bíróság kizárólagos illetékességéből a *Magyarországon bejegyzett és itt fő érdekelttségi központonnal rendelkező* adós elleni főljárás, illetve a *Magyarországon bejegyzett és itt telephellyel* [EuFkR. 2. cikk h) pont] rendelkező adós elleni területi eljárás lefolytatását [Cstv. 6. § (1) bek.].

41 A Fizetésképtelenségi rendelet nem tartalmaz se kifejezett szabályozást, se utalást, hogy a közösségi jogi aktus alkalmazása érdekében az adósnak milyen irányú külföldi vonatkozásokkal kell rendelkeznie. Közelebbről, a "betűje szerint" nem szabja meg alkalmazási feltételeként se azt, hogy az adós a Közösség egyes tagállamai, se azt, hogy a Közösségen kívül álló ún. harmadik állam irányában mutasson fel határokon átlépő vonatkozást. *Ha az adós fő érdekelttségeinek központja valamely tagállamban található, akkor a Fizetésképtelenségi rendelet alkalmazandó függetlenül attól, hogy az adós külföldi kötődése a Közösséghez vagy harmadik államokhoz való viszonyban nyilvánul meg.* vö. High Court of Justice Chancery Division Companies Court England 2003.02.07-i, 0042/2003, in: ZIP 2003, 813. old. és köv. old. vö. High Court of Justice Leeds in: ZIP 2004, 1769. old. és köv. old., HAUBOLD: Mitgliedstaatenbezug, Zuständigkeitserschleichung und Vermögensgerichtsstand im Internationalen Insolvenzrecht, *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts* [továbbiakban: IPRax] 2003, 34, 35. old., HAUBOLD

in: Gebauer/Wiedmann (Hrsg.) 1141. old, 30 pont, 1442. old, 30 pont, HUBER: i. m. 138. old., LEIBL/STAUDINGER: *KTS* 2000, 538. old., BALZ: *ZIP* 1996, 948. old., EIDENMÜLLER, HORST: Europäische Verordnung über Insolvenzverfahren und zukünftiges deutsches internationales Insolvenzrecht, *IPRax* 2001, 5. old., DUURMSA-KEPLINGER: EuFkR.-Komm, 1. cikk, 51 pont, SABEL, OLIVER / SCHLEGEL, URSULA: Kurzkomentar, High Court of Justice Chancery Division Companies Court (England), Urt. V. 7.2.2003-0042/2003, In re BRAC Rent-A-Car International INC (2003) EWHC (Ch) 128, *Entscheidungen zum Wirtschaftsrecht* [továbbiakban: EWIR] 2003, 368. old, HERCHEN, AXEL: Scheinauslandsgesellschaften im Anwendungsbereich der Europäischen Insolvenzverordnung, *Zeitschrift für das gesamte Insolvenzrecht* [továbbiakban: ZInsO], 2003, 745. old, LEIBL/STAUDINGER: *KTS* 2000, 539. old, Jelentés 44. pont.

42 JUHÁSZ LÁSZLÓ: *A magyar fizetéseképtelenségi jog kézikönyve* (2006), 72. old. Szerencsésebb esetben a közösségi jogforrás hatálya alá tartozó és Magyarországon bejegyzett adós elleni eljárás az eddig "tisztán" nemzeti fizetéseképtelenségi ügyben eljáró bíróságnál maradhat vö. Cstv. 6. § (1) és (2) bek., 1997. évi CXXXII. tv. 20. § (1) bek.

43 A főeljárás egyetemes hatályú és célja az adós teljes vagyonának a felölélése [EuFkR. preambulum (12) pont]. A főeljárás kiterjed az adós Magyarországon található vagyonára is. A Fizetéseképtelenségi rendelet nem ismeri a "vagyon fekvési helye" szerinti joghatósági okot.

44 Véleményem szerint e körben meg kellene jelölni: 1) az adós fő érdekeltjeinek közép-pontját, 2) a telephelyét, 3) a létesítő okirat szerinti székhelyét.

45 HAIMO: Kölcsönhatások az európai és nemzeti polgári perjog között, *Magyar Jog*, 1997. évi 11. szám, 694. old.

46 Id. Fővárosi Bíróság 9.Fpk. 01-05-002932/4. sz. végzés.

47 Annak ellenére nem, hogy a fogalom értelmezésére a jogalkotási folyamatban megfelelő javaslatot is előterjesztettek vö. Európai Parlament 2000.02.23-i Jelentése, A5-0039/2000: "[...] a hely, ahonnan az adós leginkább üzleti kapcsolatokat tart fenn, valamint más gazdasági tevékenységeket gyakorol, és amelyhez az adós emiatt a legszorosabban kötődik [in HAUBOLD: in: Gebauer/Wiedmann 1447. old., 118 lábjegyzet].

48 A Fizetéseképtelenségi rendelet nem szabályozza a konszern fizetéseképtelenséget. A közösségi jogforrás a nemzeti jogok által determinált fizetéseképtelenségi eljárások összehangolására hivatott jogintézmény. A nemzetközi konszern-bíróság felállítása kívánatos, azonban mindaddig korainak tűnik ez az elképzelés, amíg nem valósul meg a megfelelő eljárási koncentráció a tisztán belföldi konszern-fizetéseképtelenségekre is.

49 Döntő szempont a "mind of management theory" szerint az is, hogy hol gyakorolják a leányvállalat feletti ellenőrzést in PAULUS: *Europäische Insolvenzverordnung, Kommentar* (2006), 16664. old, 10 pont.

50 Tribunale di Parma, 2004.02.19-i ítélete, Rs. 53/04 in *ZIP* 2004, 1220. old. és köv. old.

51 High Court of Justice Leeds, 2003.05.16-i határozata, Rs. 861-876/03 (ISA-Daisytek).

52 Fejér Megyei Bíróság helyett Fővárosi Bíróság 2004.06.14-i határozat, Fkp. 01-04-002916/2 in CSIA/FERBER: Art. 3 EuInsVO, Grenzüberschreitende Insolvenz, Internationale Zuständigkeiten ungarischer Insolvenzgerichte (Parnalat Ungarn/Slowakei), *ZInsO* 2004, 861. old. A kutatás során szembesültem azzal a felismeréssel, hogy helytelen fordítás következményeként a fenti végzést a Fővárosi Bíróság helyett a Fejér Megyei Bíróságnak tulajdonította a szakirodalom. High Court of Justice Birmingham, 2005.04.18-i határozat, Rs. 2375-2382/05 in *NZI* 2005, 467. old. és köv. old.

53 AG München, 2004.05.04-i határozata, Rs. 1501 IE 1276/04 in *ZIP* 2004, 962. old.

54 AG Weilheim i. OB, 2005.06.22-i határozat, Rs. IN 260/05 in *ZIP* 2005, 1611. old.

55 PENZLIN/RIEDEMANN: Anmerkung zu: High Court of Justice Birmingham 2005.04.18-i határozat, Rs. 2375-2382/05 in *NZI* 2005, 467, 471. old, vö. Európai Bíróság 341/04. sz. ügyben hozott 2006.05.02-i ítéletének 33. pontja.

56 AG Düsseldorf 2003.06.06-i határozata in *ZIP* 2003, 1363. old, AG Mönchengladbach 2004.04.27-i határozata in *NZI* 2004, 383. old. és köv. old., PANNEN, KLAUS / RIEDEMANN, SUSANNE: *NZI* 2004, 646, 651. old.

- 57 High Court Dublin, 2004.03.23-i határozata, Rs. 33/04 in *ZIP* 2004, 1223. old. és köv. old.
- 58 Supreme Court of Ireland, 2004.07.27-i határozat, Rs. 147/04 in *ZIP* 2004, 1969, 1974. old.
- 59 PANNEN/RIEDMANN: *NZI* 2004, 646, 651. old.
- 60 DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 27. cikk 2 pont.
- 61 Jelentés 32. pont.
- 62 Jelentés 211. pont. Önmagában a vagyon fekvési helyén nincs lehetőség a területi eljárás megindítására. A Fizetéseképtelenségi rendelet 3. cikk (2) bekezdése egyértelműen kizárja a területi eljárás megindítását az adós fő érdekeltségeinek középpontja szerinti államban is, mert az ott indított eljárás főeljárás.
- 63 DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 27. cikk, 2 pont.
- 64 A másodlagos eljárásokkal megfogalmazott kritikát ld. különösen Lúke: i. m. 300, 306. old, VÖGLER: *ZIK* 2001, 189. old., KOLMANN: i. m. 342. old. és köv. old.
- 65 Jelentés 32. pont.
- 66 Jelentés 33. pont, KOLMANN: i. m. 327. old.
- 67 DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 27. cikk, 11 és 12 pont.
- 68 Jelentés 70. pont, 211. pont, BALZ: *ZIP* 1996, 949. old, LEIBLÉ/STAUDINGER: *KTS* 2000, 547. old, KEMPER, JUTTA: Die Verordnung (EG) Nr. 1346/2000 über Insolvenzverfahren – Ein Schritt zu einem europäischen Insolvenzrecht: *ZIP* 2001, 1613. old.
- 69 Jelentés 214. pont.
- 70 A főeljárás megindításáról szóló határozatot kibocsátó bíróságnak a határozatában deklarálnia kell, hogy az adós fő érdekeltségeinek középpontja az érintett tagállamban van és erre tekintettel áll fenn a főeljárás megindítására vonatkozó joghatósága, in: Jelentés 215. pont.
- 71 Az eljárás megindításáról szóló határozatnak hatályosnak kell lennie, tehát nem kell alaki jogerőre emelkednie in: BALZ: *ZIP* 1996, 953. old.
- 72 Jelentés 211, 213. pont.
- 73 EuFkR. preambulum (22) pont, HERCHEN: i. m. 34. old, HUBER: i. m. 136. old.
- 74 “Ennek oka lehet az, hogy a bíróság vagy nem ismerte fel, hogy a Fizetéseképtelenségi rendelet alkalmazási területe csak transznacionális elem alapján nyílik meg, vagy a főeljárás megindítására irányuló szándékot tévesen nem elégséges mértékben jutatta kifejezésre” in: VALLENDER, HEINZ: Die Voraussetzungen für die Einleitung eines Sekundärinsolvenzverfahrens nach der EuInsVO, *Insolvenz und Vollstreckung*, [továbbiakban: InVO] 2005, 42. old, 14-es lábjegyzet.
- 75 DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 1. cikk, 2 pont.
- 76 VALLENDER: *InVO* 2005, 43. old.
- 77 HAUBOLD: in: Gebauer/Wiedmann, 1451. old, 57 pont.
- 78 A főeljárás megindításával a főfelszámoló jogalapot nyer az európai-univerzális fizetéseképtelenségi tömeg felett [EuFkR. 16. cikk, 18. cikk (1) bek.], a másodlagos eljárás kezdeményezésére vonatkozó kérelme esetén kvázi saját kérelemről van szó in: VALLENDER: *InVO* 2005, 45. old.
- 79 VALLENDER: *InVO* 2005, 45. old.
- 80 DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 29. cikk, 9 pont, VALLENDER: *InVO* 2005, 45. old.
- 81 VALLENDER: *InVO* 2005, 46. old vö. DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 29. cikk, 10 pont.
- 82 Fővárosi Bíróság 9.Fpk. 01-07-000271/4. sz. végzés.
- 83 DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 29. cikk, 8 pont, SMID: *Deutsches und Europäisches Insolvenzrecht* (2004), 29. cikk, 9 pont vö. AG Köln in: *NZI* 204, 151. old.
- 84 DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 29. cikk, 8 pont.
- 85 Fővárosi Bíróság 9.Fpk. 01-05-002767/3. sz. végzés.
- 86 Jelentés 82. pont, BALZ: *ZIP* 1996, 948. old, LEIBLÉ/STAUDINGER: *KTS* 2000, 538. old, EIDENMÜLLER: *IPRax* 2001, 5. old, KOLMANN: i. m. 272. oldaltól, HAUBOLD: in: Gebauer/Wiedmann 1496. old, 212 pont.

87 A Fizetésképtelenségi rendelet 2. cikk h) pontjában foglalt "telephely" fogalom meg-
egyezik a Modell– törvény 2. cikk f) pontjába foglalt telephely meghatározással.

88 GOTTWALD: im. 22. old, KOLMANN: i. m. 328. old, LEIBLE/STAUDINGER: KTS 2000, 533, 547. old,
GOTTWALD: im. 34. old., HAUBOLD: in: Gebauer/Wiedmann 1445. old, 43 pont, SMID: i. m. 75. old,
DUURSM-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 3. cikk, 67 pont.

89 HUBER: i. m. 142. old.

90 Fővárosi Bíróság 9.Fpk. 01-07-000271/4. sz. végzés.

91 in: NZI 2004, 151. old, AG Düsseldorf in: ZIP 2004, 623, 625. old.

92 SABEL, OLIVER: Hauptsitz als Niederlassung im Sinne der EuInsVO? NZI 2004, 126, 127. old,
VALLENDER: InVO 2005, 44. old.

93 Fővárosi Bíróság 9.Fpk.01-05-002932/4. sz. végzés.

94 A közösségi jogforrás rendszerezése alapján a másodlagos eljárás fogalmilag egyúttal
(különleges) partikuláris eljárás. A másodlagos eljárás a főeljárás mellett folyik, míg a partikuláris
eljárás a főeljárás előtt, vagy anélkül. A könnyebb megkülönböztetés érdekében a partikuláris
eljárás fogalmát a 3. cikk (4) bekezdése szerinti (izolált) területi eljárás megjelölésére használok.

95 BALZ: ZIP 1996, 949. old, Jelentés 84. pont.

96 LEIBLE/STAUDINGER: KTS 2000, 548. old.

97 Jelentés 84. pont, BALZ: ZIP 1996, 948, 949. old., DUURSM-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm. 3.
cikk, 81 pont.

98 "A főeljárás lefolytatásának jogi lehetetlensége akkor áll fenn, ha az adós magánszemély
és a fizetésképtelenségi eljárás csakis kereskedők vagyona ellen indulhat meg vagy az adós olyan
közjogi vállalat, amely nem fizetésképtelen" in LEIBLE/STAUDINGER: KTS 2000, 548. old.

99 Jelentés 89. pont.

100 Jelentés 225. pont.

101 Jelentés 89. pont, LEIBLE/STAUDINGER: KTS 2000, 549. old, EuFkR. preambulum (23) pont.

102 BALZ: ZIP 1996, 950. old, KOLMANN: i. m. 330. old. és köv. old.

103 BALZ: ZIP 1996, 950. old, KOLMANN: i. m. 330. old. és köv. old.

104 Jelentés 71. pont, WIMMER, KLAUS: Die Besonderheiten von Sekundärinsolvenzverfahren
unter besonderer Berücksichtigung des Europäischen Insolvenzübereinkommens ZIP 1998, 985.
old, LÜKE: i. m. 299. old. és köv. old., KOLMANN: i. m. 339. old.

105 A hitelező lakóhelye, illetve tartózkodási helye meghatározására ld. Brüsszel-I. rendelet
5. cikk (5) bek., 59. cikktől.

106 DUURSM-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm 3. cikk, 86 pont, LEIBLE/STAUDINGER: KTS 2000, 548.
old.

107 A főeljárás jogi lehetetlenségének klasszikus példája a magánszemély fizetésképtelen-
sége, akinek a fő érdekeltiségi középpontja abban a tagállamban van, amely csak a kereskedők
fizetésképtelenségét ismeri vö. BALZ: ZIP 1996, 948, 949. old. Amennyiben az adós fő érdekelt-
ségeinek középpontja ún. harmadik államban van, úgy a Fizetésképtelenségi rendelet nem alkal-
mazható, még akkor sem, ha az adósnak belföldön telephelye van. Ebben az esetben partikuláris
eljárásnak a tagállamok önálló, nemzeti joga alapján van helye. vö. Németországban az InsO 354.
§-ától.

108 DUURSM-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 3. cikk, 88 pont.

109 HAUBOLD: in: Gebauer/Wiedmann 1452. old, 62 pont.

110 Jelentés 85. pont, LEIBLE/STAUDINGER: KTS 2000, 548. old, DUURSM-KEPPLINGER: EuFkR.-
Komm 3. cikk, 89 pont. "A közösségi jogforrás 3. cikk (4) bekezdés a) pontjának szövege alapján
azt az esetet is felölelné, amikor elégséges fizetésképtelenségi tömeg hiányában lehetetlen
a megindítás" in KOLMANN: i. m. 334. old. Helyi önkormányzatok tekintetében az 1996: XXV. törvény
alapján adósságrendezési eljárásnak van helye, illetve a költségvetési szerv ellen sincs helye
fizetésképtelenségi eljárásnak.

111 Amennyiben a partikuláris eljárás megindítását követően főeljárást indítanak, úgy a
független területi eljárást a Fizetésképtelenségi rendelet 36. és 37. cikkeinek megfelelően másod-
lagos eljárássá alakítják át [ld. még EuFkR. preambulum (17) pont 3. mondat]. Tekintettel arra,

hogy ebben az esetben a főeljárás utólagos megindítása is kizárt, nem jelentkezik a Fizetéseképtelenségi rendelet 37. cikkében szabályozottak szerinti eljárás átalakításával járó probléma. vö. KOLMANN: i. m. 334. old, DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 3. cikk 90. pont.

112 Ezáltal a közösségi jogforrás a helyi hitelezői érdekeket védelmezi, mint például a munkavállalók vagy adó- és társadalombiztosítási hatóságok érdekeit in: Jelentés 85. pontja, RAUSCHER, THOMAS: EU-Insolvenzübereinkommen, ZfK 1995, 179. old.

113 DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm 3. cikk, 91 pont.

114 KOLMANN: i. m. 334., 335. old.

115 További feltétel a főeljárás jogi lehetetlensége.

116 DUURSMÁ-KEPPLINGER: EuFkR.-Komm, 3. cikk 94 pont, HAUBOLD: in: Gebauer/Wiedmann 1453. old, 63 pont.

117 Jelentés 84. pont.

118 A főeljárás lehetőségétől függetlenül azoknak a hitelezőknek a kérelmére indítható meg a partikuláris eljárás az adós fő érdekeltégeinek állapotában, akiknek a lakóhelye, szokásos tartózkodási helye, illetve székhelye a telephely államában van vagy a követeléseik a telephely működéséből erednek in HAUBOLD: in: Gebauer/Wiedmann 1453. old, 63 pont.

119 Jelentés 84. pont.